

Fredagen den 15 april

Kl. 09.00

*Kompletteringsval till
utskott och riksdagens
krigsdelegation*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott och riksdagens krigsdelegation

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

På grund av uppkomna vakanser i vissa utskott och krigsdelegationen har folkpartiets riksdagsgrupp anmält följande nya representanter, nämligen som ledamot i näringsutskottet Gudrun Norberg, som suppleant i näringsutskottet andre vice talman Christer Eirefelt, som suppleant i arbetsmarknadsutskottet Isa Halvarsson och som ledamot i krigsdelegationen andre vice talman Christer Eirefelt.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i näringsutskottet

Gudrun Norberg (fp)

suppleant i näringsutskottet

andre vice talman Christer Eirefelt (fp)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Isa Halvarsson (fp)

ledamot i riksdagens krigsdelegation

andre vice talman Christer Eirefelt (fp)

2 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1987/88:171 till socialförsäkringsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1987/88:L8 och L9 till lagutskottet
1987/88:K43 till konstitutionsutskottet

5 § Företogs till avgörande socialförsäkringsutskottets betänkande 1987/88:18, justitieutskottets betänkande 1987/88:29, lagutskottets betänkanden 1987/88:23, 24 och 25 samt socialutskottets betänkande 1987/88:16 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 100).

Socialförsäkringsutskottets betänkande 18

Punkt 1

Mom. 1 (höjning av folkpensionens grundbelopp m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* hemställan i reservation 2 av Margó Ingvardsson, *dels* det av Alf Svensson under överläggningen framställda yrkandet – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 1 av Karin Israelsson och Rune Backlund anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (pensionsåldern m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Sf238 av Alf Svensson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (pensionstillskott vid eget undantagande från ATP)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 137 för reservation 3 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 5 (pensionstillskott till änkepension)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 129 för reservation 4 av Doris Hävik m. fl.

Mom. 6 (övergångsregler för ATP)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (delning av pensionspoäng mellan makar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Sf237 av Alf Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (tillgodoräknande av ATP-poäng för vård av barn)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 32 för reservation 6 av Karin Israelsson och Rune Backlund.

Mom. 10 (retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (förtidspension för egenföretagare)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 137 för reservation 8 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 17 (en ytterligare nivå inom handikappersättningen)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 128 för reservation 9 av Doris Håvik m. fl.

Mom. 20 (inkomstprövning av änkepension)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 138 för reservation 10 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 21 (anslag till Folkpensioner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Sf330 av Alf Svensson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 1 (ökat statsbidrag till KBT m. m.)

Först biträdades reservation 13 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik med 46 röster mot 16 för reservation 14 av Margó Ingyardsson. 221 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 222 röster mot 42 för reservation 13 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (statsbidrag till KBT vid gruppboende)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (KBT till undantagandepensionärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (inkomstberäkning av neurosedynskadades ersättning vid bedömning av rätt till KBT)

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 70 för reservation 17 av Nils Carlshamre m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitiekottets betänkande 29

Punkt 3

Mom. 2 (antalet nämndemän)

Utskottets hemställan bifölls med 213 röster mot 60 för reservation 1 av Björn Körlof och Arne Svensson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (ersättningen till nämndemän)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 49 för reservation 3 av Gunilla André och Ingbritt Irhammar. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (ökad delegering)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 41 för reservation 4 av Karin Ahrland och Lars Sundin. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 4

Mom. 2 (snabbare handläggning)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 34 för reservation 5 av Gunilla André och Ingbritt Irhammar.

Punkt 5

Mom. 1 (specialdomstolar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 137 för reservation 6 av Karin Ahrland m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande 23

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande 24

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster mot 138 för reservationen av Per-Olof Strindberg m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Lagutskottets betänkande 25

Mom. 1 (fastställande av faderskap)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 58 för reservationen av Bengt Harding Olson och Kjell-Arne Welin. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 16

Mom. 2 (återinrättande av en medicinalstyrelse)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 64 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (socialstyrelsens tillsynsverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (enskilda vårdhem)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (ett statligt institut för folkhälsan)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 44 för reservation 4 av Per Arne Aglert och Ingrid Ronne-Björkqvist.

Mom. 6 (läkarförsörjning m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 130 för reservation 5 av Evert Svensson m. fl.

Mom. 8 (information om organdonation)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 17 för reservation 6 av Inga Lantz.

Mom. 10 (statsbidrag för förebyggande åtgärder mot klamydia)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 21 för reservation 7 av Inga Lantz. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 14 (meritvärdering av läkares FN-tjänstgöring)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 138 för reservation 8 av Göte Jonsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

trafikutskottets betänkanden

1987/88:16 om säkrare trafik m. m. (prop. 1987/88:50 delvis och 1987/88:100 delvis) samt

1987/88:18 om transportforskning (prop. 1987/88:50 delvis och 1987/88:100 delvis).

Tredje vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling trafikutskottets betänkande 16 om säkrare trafik m. m.

Anf. 2 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Säkerheten i trafiken påverkas av:

1. Fordonens beskaffenhet.
2. Vägens beskaffenhet, t. ex. dosering, vägbeläggning, vägmiljö – korsningar, vilken sorts trafik som förekommer, topografi, skyltning eller annat som hindrar sikt.
3. Förarens "beskaffenhet", dvs. hans omdöme, hur fort han kör, vilken sinnesstämning han befinner sig i, syn, hälsa, nykterhet, erfarenhet och kunskaper samt hans beteende i förhållande till övrig trafik – något som påverkar hela trafikmiljön.

1987 minskade antalet olyckor med svåra skador eller död som följd. Det är mycket glädjande. I vilken utsträckning det är resultat av mild vinter, av förbättrad information eller av andra faktorer vet vi inte säkert. Men för varje år skärps forskningsinsatserna och det statistiska underlaget förbättras.

Bilindustrin och försäkringsbolagen har starkt bidragit både till förbättringar av fordonen, så att skadorna inte blir så stora, och till kunskaper om vad i vår trafikmiljö som orsakar skador. Det finns numera en haverikommission, som ännu inte har så lång erfarenhet men som säkert kan komma att på ett nyttigt sätt bidra till vårt vetande om trafikolyckornas orsaker.

Fordonen har förbättrats ur säkerhetssynpunkt under en följd av år, vägmiljön likaså. Sikten och korsningarna har förbättrats. Tyvärr håller de vägförbättrande åtgärderna, som består i uträtning av kurvor, breddning av alltför smala, men trots det trafikbelastade vägar, reparation av tjälskador, spårbildning osv., inte jämna steg med våra kunskaper om vad som skulle behöva göras.

Det övervägande antalet trafikolyckor orsakas av att föraren på något sätt betar sig oöverlagt och felaktigt i trafiken. Antalet trafikolyckor ökar, liksom hastighetsöverträdelserna. Eftersom förarens beteende är beroende av eget omdöme, kunskaper och erfarenhet och av hur trafiken i övrigt fungerar, återstår mycken forskning i just dessa hänseenden.

Trafiksäkerhetsverket har i trafiksäkerhetsarbetet en samordnande uppgift. Trafiksäkerhetsarbetet utförs av många myndigheter, organisationer och enskilda, en del har trafiksäkerhet som huvuduppgift andra som deluppgift. Efter det att denna trafiksäkerhetsverkets samordnande uppgift klarades för ett par år sedan har verkets roll blivit tydligare och arbetet enligt min mening effektivare. Ett råd för samordning har knutits till verket, där förutom verkets generaldirektör även ingår företrädare på motsvarande nivå för rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, vägverket, transportforskningsberedningen, skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och NTF, dvs. Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Impulser till trafiksäkerhetsfrämjande insatser utgår från rådet, men själva arbetet på regional och lokal nivå är i princip självgående. I varje län skall man komma fram till de trafiksäkerhetsåtgärder som är mest angelägna från det egna länets synpunkt. Den lokala verksamheten kan därvid behöva stöd och stimulans.

1987 vek olyckssiffrorna således, efter att ha ökat fyra år å rad. Det är

emellertid att märka att olyckstrenden brutits trots att trafiken ökat mycket starkt. Storstäderna utgör dock undantag. Där har antalet olyckor ökat, det gäller särskilt de mindre olyckorna.

Målet för trafiksäkerhetsarbetet är gemensamt, nämligen att minska antalet dödsolyckor, att bryta olyckstrenden. Synen på medlen kan dock skilja mellan partierna.

Jag övergår nu till att tala om de moderata reservationerna till trafikuskottets betänkande, och jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som vi moderater avgivit till trafikuskottets betänkande nr 16.

I reservation 1 begär vi moderater en översyn av hastighetsgränserna. Det finns ett samband mellan vägens beskaffenhet och olyckstalen. Det borde också finnas ett samband mellan vägens beskaffenhet och hastighetsgränserna. Det finns skäl, menar vi, att såväl sänka hastighetsgränserna som att vid mycket goda vägar, t. ex. motorvägar, höja dem. Om hastighetsgränserna nämligen inte uppfattas som rimliga och motiverade, löper man risk för onödiga omkörningar och ryckig trafik. Därmed ökar risken för olyckor.

I reservation 2 går vi emot den positiva inställning till automatiserad och obemannad hastighetsövervakning som proposition 50 andas. Ett automatiserat övervakningssystem skulle kräva ett strikt ägaransvar och är dessutom mycket resursslukande. Rättsosäkerhet har befarats av rikspolisstyrelsen, och vi instämmer i att rättssäkerhetsaspekterna måste belysas mycket noggrant vid ett eventuellt införande av ny teknik för hastighetsövervakning.

I reservation 3 upprepar vi våra argument mot förbudet mot radarvarnare. Det är orimligt att det fåtal syndare, det är ungefär 1 % av samtliga bilister, som med hjälp av s. k. radarvarnare söker hindra upptäckt vid fortkörning skall straffas så hårt. Främst vänder vi oss mot förbudsmentaliteten i sig. Principen att den enskilde har rätt att äga eller nyttja egendom efter vad han själv finner lämpligt är en viktig rättsprincip. För att klara kontrollen av efterlevnaden av förbudet krävs väldiga resurstillskott, och därmed ökar byråkratin. Att innehav av radarvarnare skall kunna leda till fängelse, när en hastighetsöverträdelse kan medföra enbart ordningsbot, är också orimligt. Uppenbarligen har påföljden konstruerats för att de integritetskränkande åtgärderna husrannsakan och kroppsvisitering skall kunna medges.

I reservation 5 vill vi ha utrett om inte de regler för högersväng i korsning med rött ljus som fungerar bra i andra länder, t. ex. USA, kan underlätta trafikflödet i Sverige.

Reservation 6 är en markering av hur viktigt vi tycker det är att positiva, stimulerande åtgärder kopplas till den tekniska utvecklingen för trafiksäkerhetsarbetet.

I reservation 7 föreslås att en särskild ungdomsbil, dvs. en ombyggd personbil, skall få finnas i trafiken. För att få köra en sådan ungdomsbil, som inte skall få framföras i högre hastighet än 50 km/tim, bör man avlägga teori- och körkortsprov. Vi föreslår en lägsta ålder av 16 år.

Reservation 8 är en gemensam folkparti- och moderatreservation, vari vi vänder oss mot att väntetiderna vid bilbesiktningar är så oerhört långa. Vi ifrågasätter det monopol på bilprovning som sannolikt är en av orsakerna till de långa väntetiderna. Andra huvudmän – auktoriserade verkstäder med särskilt provtillstånd – skulle kunna innehåra en tätare etablering av provplatser.

I reservation 9, också en gemensam folkparti- och moderatreservation, klandras den täta kontrollbesiktningen av nya bilar, som givetvis också bidrar till långa väntetider. En utglesning av kontrollbesiktningarna av nya bilar skulle medföra lägre avgifter, lägre resekostnader och mindre tidsåtgång för bilägarna. De nya bilarna har ju blivit allt bättre, och en utglesning av kontrollerna av just dessa skulle därför innebära att mer tid och resurser kunde anslås till kontroll av äldre bilar. För bilägarna i glesbygd skulle en utglesning av de onödigt täta kontrollerna av nya bilar ge en vinst i både tid och pengar. Förslaget i reservation 8 om auktorisation av vissa verkstäder som kunde göras till provplatser skulle medföra ytterligare förbättringar, särskilt i glesbygd, samtidigt som en nyttig avmonopolisering skulle ske.

Reservationerna 10 och 11 avser ett förslag till avgiftsfinansiering och 1 000-kronorsanslag till TSV, som vi upprepat under en följd av år och som ursprungligen är ett förslag från trafiksäkerhetsverket.

I den rapport till regeringen för perioden 1989/90–1991/92 avseende försöksverksamhet med treåriga budgetramar som beslöts av styrelsen den 24 mars föreslås förutom upplägget i treårsintervaller just en avgiftsfinansiering av verksamheten så som vi föreslagit. I punkten 5 i missivbrevet till regeringen föreslås således att samtliga TSV:s verksamheter finansieras genom avgifter, och i punkten 6 föreslås att verksamheterna finansieras över två 1 000-kronorsanslag. Det är alltså trafiksäkerhetsverkets förslag.

Det gläder mig att detta förslag fått en total styrelseuppslutning, och jag utgår från att verkets förslag också vinner regeringens gillande.

För budgetåret 1988/89 kvarstår emellertid förslaget till anslagspost C1, som vi här reserverar oss mot till förmån för eget förslag. Jag ser fram emot att nästa år slippa yrka på ett annorlunda upplägg, men yrkar nu bifall till reservationerna 10 och 11.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som vi moderater ställt oss bakom.

Anf. 3 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Tyvärr måste konstateras att trafiken varje år kräver närmare 1 000 människoliv, varav ca 800 i vägtrafiken. Därutöver skadas nära 20 000 personer. Trafikforskning, bättre vägar och bättre fordon bidrar till att minska antalet trafikoffor. Det är därför nödvändigt att satsningarna inom dessa områden fortsätter och ökas.

Folkpartiet ställer sig bakom målbeskrivningen i regeringens proposition där det sägs att antalet skadade och dödade i trafiken skall kontinuerligt minska.

Det är framför allt inom vägtrafiken som de stora insatserna enligt vår uppfattning bör göras. Sambanden mellan höga körhastigheter och olycksfrekvens är mycket väl kartlagda. En effektiv hastighetsövervakning måste ges förtur, och det har vi mycket ingående beskrivit i vår motion. Enligt trafikforskningen skulle ca 200 människoliv kunna sparas varje år om de nuvarande gränserna respekterades till 100 %. Bötesbeloppen för fortkörning måste vara kännbara och utformade så att de blir högre vid grövre överträdelser. Många av dem som ständigt färdas i farter över de tillåtna använder bilen i sitt arbete, och det är inte alltid som de själva behöver stå för

de kostnader som hastighetsöverträdelser innebär. Möjligheter måste därför enligt vår uppfattning finnas att dra in körkortet för dem som upprepade gånger bryter mot lagen.

Unga förare är invecklade i oroväckande många trafikolyckor. Unga motorcykelförare utsätter sig för de största riskerna. Körkort för bil och motorcykel bör – precis som trafiksäkerhetsverket tidigare och nu också regeringen föreslagit – vara provisoriskt under de första åren. Här överensstämmer våra värderingar med dem som regeringen fört fram.

Skärpta åtgärder behövs mot dem som kör alkoholpåverkade. Även narkotikapåverkade förare är ett allvarligt problem i trafiken. Mätmetoderna är inte lika utvecklade på detta område som för alkohol, och polisen behöver mera information och utbildning för att drogproblemet i trafiken skall kunna hanteras på ett riktigt och effektivt sätt.

En liten grupp människor är inblandade i ett stort antal trafikolyckor. Dessa personer bör ges kompletterande utbildning som hjälper dem att bli bättre bilförare.

Herr talman! De frivilliga organisationerna på trafikens område utför stora insatser för att sprida information och skapa medvetenhet om ett trafiksäkert uppträdande. Vi anser från vårt håll att det är angeläget att Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, NTF, på ett effektivt sätt slussar medlen vidare till sina samarbetsorganisationer. Vi vill att dessa frivilliga organisationer får en större andel av de totala resurserna inom anslaget för trafiksäkerhet. Därför vill vi att proportionerna mellan de medel som går till trafiksäkerhetsverket och till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande blir de omvända.

Vi tror och vet att Trafiksäkerhetsfrämjandets arbete är bra och effektivt och att det engagerar många människor i ett aktivt arbete för en bättre trafiksäkerhet.

Jag skall kort kommentera några av de reservationer som vi har ställt oss bakom från folkpartiets sida. Föregående talare har berört det som vi har reserverat oss emot när det gäller Svensk bilprovningens monopol. Därför skall jag inte ytterligare kommentera den reservationen. Samma gäller reservation 9 angående tidsintervallen till kontrollbesiktningarna. Vi har samma uppfattning som moderaterna.

Jag har redan tidigare berört vårt krav om att 2 milj. kr. skall anslås till NTF och att motsvarande summa skall prutas från TSV:s anslag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som har undertecknats av folkpartiets representanter.

Anf. 4 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Vpk har i reservation 4 vid det betänkande som vi nu diskuterar föreslagit att riksdagen skall få framlagt ett lagförslag om sänkt straffbarhetsgräns för rattonykterhet. Den frågan behandlas också i betänkandet. Av betänkandet framgår att justitieministern och kommunikationsministern redan har aviserat att ett sådant förslag kan komma under 1988. Vi har trots detta från vpk:s sida velat markera vikten av att ett sådant förslag verkligen läggs fram.

I betänkandet framhålls att risken för olyckor ökar mätbart redan vid en

alkoholkoncentration i blodet som är lägre än 0,5 promille”.

Alla motororganisationer – t. o. m. de mest rabiata – och andra som varit engagerade i det senaste årets olika bilkampanjer, bl. a. inför bilriksdagen, har faktiskt denna uppfattning när det gäller rattonykterhet. Tyvärr har dessa organisationer samtidigt velat använda sin inställning när det gäller rattonykterhet som ett argument för höjda fartgränser, något som kan synas märkligt. Jag tycker i varje fall att det är märkligt.

Under det senaste året har myndigheter och olika organisationer som velat förbättra trafiksäkerheten och minska antalet olyckor i trafiken bedrivit en kampanj för att bilisterna skall hålla gällande fartgränser.

Omoralen i trafiken och uppluckringen av beteendet har ökat, och medvetandet när det gäller trafiksäkerheten har blivit klart försämrat. Även om antalet olyckor har minskat en del, inträffar fortfarande alldeles för många dödsfall och alldeles för många skadas i trafiken.

Samtidigt med denna, som jag tycker, riktiga kampanj som bedrivits för att sänka hastigheterna på vägarna har motororganisationer och andra landsvägstrafikintressenter bedrivit en kampanj för att höja de högsta tillåtna hastighetsgränserna till 130 km/tim. Trots denna motkampanj, som skulle kunna resultera i ett mycket större antal och svårare olyckor, förlorade dessa kampanjmakare en omröstning under bilriksdagen. Jag tycker då att det är märkligt att moderaterna fortfarande säger att de kan tänka sig farter på upp emot 130 km i timmen. Jag anser att det är helt horribelt, alldeles särskilt som vi i trafikutskottet och många andra som kanske berörs ännu mer av detta har fått ta del av ett material som har rubriken ”Farten dödar”. Materialet vänder sig speciellt till unga bilförare, eftersom statistiken visar att det är framför allt dessa som omkommer i olyckor som förorsakas av mycket höga farter. Jag tycker att det då är mycket märkligt att man kan hävda att vi skulle kunna tillåta farter på upp emot 130 km i timmen.

Jag skall till sist ta upp en annan fråga, som jag inte kunnat få med i utskottsbehandlingen vid detta tillfälle.

Det uppdragades för ett tag sedan att trafiksäkerhetsinformation skall gå ut till landets skolbarn. Idén till utformningen av detta material om trafiksäkerheten kom från det mäktigaste av Sveriges företag, biltillverkaren Volvo. Den svenska skolöverstyrelsen har sagt ja inte bara till att man arbetar vidare på detta projekt utan också till att låta Volvo betala projektet. Jag tycker att detta är mycket märkligt. Det är ett dubbelspel och ett hyckleri att man släpper in sådana krafter i trafiksäkerhetsarbetet. Krafter som vill sälja så många bilar som möjligt och som har intresse av att biltrafiken i det här landet ständigt ökar skall alltså få spela denna roll.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga till Sten-Ove Sundström, som alldeles strax kommer upp i talarstolen: Är det riktigt att släppa in bilindustrin i trafiksäkerhetsarbetet?

Anf. 5 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Detta betänkande behandlar den del av den trafikpolitiska propositionen som tar upp förslag till en ökad trafiksäkerhet på våra vägar. I målsättningen ingår att det totala antalet dödade och skadade i trafiken fortlöpande skall minskas. Många förslag har behandlats här i riksdagen i

detta syfte, såväl när det gäller lagstiftningen som när det gäller satsningarna på frivilligorganisationerna. Nu har dessa satsningar börjat ge resultat i statistiken. Både antalet dödade och antalet skadade i trafiken har minskat 1987 i jämförelse med 1986.

Nu går vi vidare med en rad åtgärder som bl. a. föreslås i propositionen. Det handlar om bättre hastighetsanpassning, provisoriskt körkort för nyblivna bilförare, förbättrande av trafikanternas möjlighet att inhämta information, insatser för de oskyddade trafikanterna, för barnen i trafiken m. m. Med de insatser som nu föreslås, samt den samordningsverksamhet som sker runt om i landet av trafiksäkerheten, skall vi ytterligare förbättra säkerheten på våra gator och vägar.

Till detta betänkande har fogats 14 reservationer. De flesta har avgivits av moderaterna, som nu börjar få en tradition när det gäller att försöka förhindra genomförandet av förslag som syftar till att öka trafiksäkerheten.

Enligt reservation 1 vill moderaterna se över hastighetsgränserna. Varför det kravet finns med i reservationen är obegripligt, när en sådan här översyn redan pågår inom trafiksäkerhetsverket under innevarande år och skall fortsätta under kommande år. Vidare vill man pröva en höjning av hastigheten på motorvägarna samt andra vägar.

Numera är moderaterna ensamma om detta krav. All trafikforskning hävdar att det finns ett starkt samband mellan hastighet och olycksrisk. Redan en liten hastighetsökning innebär en stor olycksriskökning. De beräkningar som VTI – väg- och trafikinstitutet – gjort visar också att om vi i vårt land verkligen respekterade gällande hastighetsgränser skulle ca 200 människoliv sparas varje år.

Tidigare hyllade moderaterna de höjningar som gjorts av hastigheten på de amerikanska motorvägarna. Men det har man nu slutat med, eftersom den statistik som amerikanerna har tagit fram visar, eller rättare sagt ytterligare bekräftar, det som alla utom moderaterna i vårt land redan känner till, att höjningar av hastighetsgränserna dödar fler människor i trafiken.

Den statistik som presenteras av amerikanerna och som delvis återges i NTF-Information nr 1 1988, visar att på de s. k. Interstates Highways, där man höjt hastigheten från 55 till 65 miles per hour, har dödsolyckorna under sommaren 1987 ökat med 50 %. De stater som behållit den gamla hastigheten på 55 miles har däremot haft en ökning av antalet med endast 10 % under samma period.

Reservation 2 handlar om rättssäkerhetsaspekterna i samband med införandet av ny teknik vid hastighetsövervakning. Rikspolisstyrelsens rapport remissbehandlas för närvarande, och därmed kan förslaget lämnas utan åtgärd.

I reservation 3 tar moderaterna upp förbudet mot radarvarnare. Man påstår att det är ett steg mot en ökad byråkrati i samhället och överdriver straffpåföljden våldsamt.

Låt mig som ett svar på den reservationen citera delar ur en annons som trafiksäkerhetsverket och rikspolisstyrelsen publicerat gemensamt i syfte att informera om förbudet mot radarvarnare. Annonsens rubrik är "Sverige är det sista landet som förbjuder radarvarnare". Följande står bl. a. i annonsen: "Om polisen upptäcker en radarvarnare i din bil efter den 1 april kommer du

att få böter och radarvarnaren kommer att beslagtogs. Att tillåta en apparat som uppmuntrar fortkörning är omotiverat eftersom vi har en begränsad hastighet och arbetar för säkerhet i trafiken. Det är något som våra grannländer i Europa redan har insett.”

Detta är, tycker jag, en bra information. Värdet av förbud mot radarvarnare har alltså våra grannländer i Europa redan förstått – så även alla partier i vårt land, utom moderaterna.

I reservation 4, som avgivits av vpk, krävs att förslag om sänkt straffbarhetsgräns skall läggas fram senast vid årsskiftet 1988–1989. I den trafikpolitiska propositionen sägs att ett sådant förslag kan komma att föreläggas riksdagen redan under 1988. Utskottet är nöjt med det beskedet och avstyrker därför motionsyrkandet.

I reservation 5 vill moderaterna tillåta högersväng i korsning med rött ljus, efter amerikansk modell. Utskottsmajoriteten förordar i stället den svenska modellen, dvs. att man skall köra till höger i ett särskilt inrättat körfält för högersvängande trafik. På så sätt får man smidiga högersvängar samtidigt som man upprätthåller respekten för det röda trafikljuset.

I en annan reservation tas nedsättning av bilaccisen upp som en åtgärd för att stimulera trafiksäkerhetshöjande utrustning på bilarna. Det här är en åtgärd som inte utskottsmajoriteten tror på.

I reservation nr 8 har folkpartiet gjort gemensam sak med moderaterna. Man vill splittra upp bilprovningen och, som man säger, upphäva monolet i det här sammanhanget. Man vill tillåta att verkstäder och andra provplatser får överta ASB:s roll. Enligt förslaget från moderaterna och folkpartiet skulle t. ex. Volvos bilverkstäder kunna besiktiga Volvo, och Saab skulle kunna besiktiga sina märkesbilar etc.

Detta förslag har tidigare behandlats av trafikutskottet. Vi hänvisade då bl. a. till kraven på objektivitet och sakkunskap vid säkerhetsinspektionen av motorfordon. Utskottsmajoriteten är fortfarande av samma uppfattning.

I reservation nr 9 krävs en justering av tidsintervallerna till kontrollbesiktningarna. Det är en fråga som utskottet behandlade så sent som hösten 1987. Efter att bl. a. ha tagit del av en promemoria från ASB ansåg utskottet, då liksom nu, att de tidsintervaller som gäller fungerar bra.

Vidare behandlas ett gammalt förslag till avgiftsfinansiering av TSV. Utskottsmajoriteten anser att den försöksverksamhet med treårsbudgetering som regeringen nu bedriver och där TSV skall ingå bör avvaktas och utvärderas. I avvaktan på denna utvärdering lämnas kravet utan särskild åtgärd.

Folkpartiet vill överföra 2 milj. kr. från TSV till NTF. En överföring har skett under tre år efter 1982. Det sker också en ökning av statens ordinarie anslag i förhållande till innevarande budgetår. Försäkringsbolagen har dessutom visat sig beredda att höja bidraget till det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet.

Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att ställa sig bakom förslaget till högre bidrag, och inte heller till någon omfördelning som föreslås i motionen.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till trafikutskottets betänkande nr 16.

Jag ber att få återkomma när det bl. a. gäller att svara på Viola Claessons fråga.

Anf. 6 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Förslaget om att pröva hastighetsgränserna är en markering från vår sida om att vi tycker att det är mycket viktigt att man både ser till möjligheterna att sänka hastigheten – observera att vi säger också det – och att höja hastighetsgränserna.

Sten-Ove Sundström hänvisade till en undersökning som trafiksäkerhetsverket har gjort. Låt mig också göra det. Undersökningen heter Bilföräres inställning till hastigheter och hastighetsgränser. Den visar klart att människor vill uppleva hastighetsgränserna som mer motiverade. Det är det vi ställer oss bakom.

När det gäller miljösynpunkterna på hastigheterna vill jag hänvisa till det besök Sten-Ove Sundström och jag tillsammans med trafiksäkerhetsverket gjorde i Tyskland. Man kom där fram till att de emissionsminskningar som kunde uppnås med katalytisk avgasrening vid hastigheter mellan 110 och 130 km/tim uppgår till någon promille, dvs. var knappt mätbara. Det är den jämna trafikrytmen, Sten-Ove Sundström, som spar människoliv och miljö.

Beträffande frågan om radarvarnare tycker jag att det är fullkomligt onödigt att utsätta människor för integritetskränkande kontroll, när man kan uppnå utomordentligt goda resultat genom information. Prometheus-projektet, som vi har diskuterat i trafikutskottet, och som kommer på 1990-talet, skall leda till att bilisten själv kan kontrollera sin hastighet. Systemet ger signaler om man överskrider hastigheten.

Jag tror på människorna och på att de vill rätta in sig i systemet. Man behöver faktiskt en upplysning om både när man kör för fort och vilken väg man skall välja för att via vägvalet vinna tid.

Alla de upprörda invändningar som Sten-Ove Sundström har framfört i tidigare debatter här i kammaren mot våra förslag om avgiftsfinansiering av trafiksäkerhetsverkets budget har nu visat sig vara helt onödiga. Jag vill hänvisa till de debatter vi har fört tidigare och påminna Sten-Ove Sundström om det han har sagt om att en avgiftsfinansiering inte skulle vara möjlig. Nu stöder han det förslag trafiksäkerhetsverket har lämnat till regeringen om att verket, i sin treårsbudget, skall finansiera verksamhet med avgifter.

Anf. 7 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vpk-reservationen nr 4.

Vpk har i ett särskilt yttrande som fogats till detta betänkande tagit upp sin syn på frågan om hastighetsgränserna. Vi behandlar den frågan också i ett annat sammanhang, nämligen i ett miljö-trafiksammanhang. Om man har avgivit en reservation i ett betänkande i en sådan fråga, får man inte reservera sig på nytt. Vpk vill som bekant gå ett steg längre än att bara kontrollera att nuvarande hastighetsgränser respekteras. Vi vill, av både trafiksäkerhetsskäl och miljöskäl, sänka hastighetsgränserna. Vi vill ändra lagstiftningen så att den högsta tillåtna hastigheten blir 100 km/tim i stället för nuvarande 110 km/tim. Vi vill också sänka gränsen 90 km/tim till 80 km/tim. Vi har ett enormt stöd för detta förslag i hela landet. Trots vad Görel Bohlin här säger.

om att nya rön skulle ha kommit fram, finns det i nuläget tillräcklig dokumentation för att vi skall veta att de uppgifter är riktiga som säger att man kan minska bl. a. kväveoxidutsläppen genom att sänka hastigheterna på vägarna. Vpk menar att det mot den bakgrunden är otillräckligt att se till att de nuvarande hastighetsbestämmelserna följs. Det skall till drastiska förändringar, och dessutom en förbättrad kontroll och förstärkta resurser till de myndigheter som skall se till att hastighetsbestämmelserna efterföljs.

Jag väntar fortfarande på svar från Sten-Ove Sundström på frågan om Volvos inblandning i arbetet med trafiksäkerhet för skolbarn här i landet.

Jag vill återkomma till en märklig kullerbytta som Görel Bohlin gjorde sig skyldig till i sitt anförande.

Anf. 8 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få erinra om att repliken gäller Sten-Ove Sundströms anförande.

Anf. 9 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill föra en mer allmän argumentation om hur människor ser på de regler som finns i trafiken. Om nu människor vill inrätta sig i systemet, borde de också ha full förståelse för förbudet mot radarvarnare. Förekomsten av radarvarnare är ett led i ett slags uppluckring av moralen och beteendet i trafiken. Om radarvarnare förbjuds, kan kanske nästa steg bli ett förbud mot annonser där man höjer till skyarna bilarnas kapacitet när det gäller hur fort de kan gå. Vi ser i dag allt fler sådana annonser från bilföretagen. Det kan t. ex. handla om bilar som klarar hastigheter upp till 200 km/tim, och man använder alltså bilens kapacitet som ett försäljningsargument. Jag anser att detta måste stoppas.

Anf. 10 HUGO BERGDAHL (fp) replik:

Herr talman! Jag vill göra två korta kommentarer till Sten-Ove Sundströms anförande. Som så många gånger tidigare kommer det fram en skiljelinje mellan å ena sidan Sten-Ove Sundströms uppfattning och å andra folkpartiets och min uppfattning i frågan om Svensk Bilprovnings monopol. Vi tror att det skulle innebära en bättre service och en bättre avvägning beträffande priserna om det blev konkurrens på detta område. Vi tror att väntetiderna skulle förkortas, och provningarna skulle kunna utföras på närmare håll.

Beträffande anslaget till NTF är vi helt övertygade om att de frivilligorganisationer som arbetar på det här området utför ett mycket viktigt och omfattande arbete. Därför är vi också beredda att ta ett ekonomiskt ansvar för att dessa frivilligorganisationer även i framtiden kan fortsätta detta gagnrika arbete, och därför har vi föreslagit en höjning med 2 milj. kr. av anslaget till NTF.

Anf. 11 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Först till Görel Bohlin: Hon säger att man från moderat håll vill markera möjligheten att höja hastigheten. Jag har svårt att förstå varför man skall markera en åtgärd som bevisligen – både på svensk nivå och

internationellt sett – är ett hot mot trafiksäkerheten. Görel Bohlin säger också att radarvarnare är något som vi i vårt land bör tillåta. Som jag nämnde tidigare har man i våra grannländer och i samtliga länder i Europa förbjudit radarvarnare, helt enkelt därför att det är fel att tillåta en apparat som uppmuntrar till fortkörning. Det är omotiverat att tillåta sådana, eftersom vi har begränsade hastigheter och arbetar för ökad säkerhet i trafiken. Det känns, herr talman, litet genant att behöva tala om för en ledamot av Sveriges riksdag, som dessutom är ledamot av trafiksäkerhetsverkets styrelse, att farten utefter våra vägar faktiskt krossar, knäcker och bryter sönder människor.

Till Viola Claesson beträffande den fråga som jag inte hann med i mitt inledningsanförande, om Volvos engagemang i fråga om läromedel i skolorna: Den frågan har också intresserat mig. Volvo är med och finansierar ett läromedelpaket, men en expertgrupp svarar för den innehållsmässiga och pedagogiska utformningen, och i den gruppen ingår skolöverstyrelsen, trafiksäkerhetsverket, NTF osv. Låt mig för övrigt bara i den här frågan stryka under att något samarbete mellan Volvo och TSV av likartat slag inte förekommit tidigare, och enligt de kontakter som jag haft med TSV finns det inte heller några planer på att fortsätta, utan samarbetet betraktas som tillfälligt.

Till Hugo Bergdahl beträffande "monopolet" för Svensk Bilprovning och bättre service: Också Hugo Bergdahl borde känna till att Svensk Bilprovning genomför försök på olika områden just för att åstadkomma bättre service för bilisterna. Det tycker jag är mycket positivt. Att försöka bryta sönder bilprovningen och utsätta den för konkurrens påstår Hugo Bergdahl skulle gynna servicen för de svenska bilägarna. Det har jag svårt att förstå. I stället kan man fråga sig hur det blir med opartiskheten om vi tillåter att bilprovning utförs av andra än just Svensk Bilprovning.

Slutligen beträffande mer pengar till NTF: Det är naturligtvis bra att öka resurserna för frivilligorganisationerna, men eftersom TSV har huvudansvaret för samordningen av trafiksäkerhetsarbetet är det viktigt att vi inte utarmar TSV på resurser som verket har i dag.

Anf. 12 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Sten-Ove Sundström säger att sambandet mellan hög hastighet och olyckor är mycket starkt. Det sambandet finns – det vill jag inte förneka – men jag kan påpeka att genomsnittshastigheten på de svenska vägarna minskade under andra halvåret 1986, samtidigt som antalet olyckor ökade under samma period. Det finns alltså också bevis för att sambandet inte är så starkt.

Däremot är sambandet mycket starkt mellan t. ex. vägnas kvalitet och olycksriskerna samt mellan trafikmiljön i övrigt och olycksriskerna. Motorvägarna är – det vet också Sten-Ove Sundström – de absolut säkraste vägarna med den lägsta olyckskvoten, och det skulle i så fall vara på de vägarna som man kunde tillåta en högre hastighet. Sedan vill jag upprepa: Vi vill också se möjligheten att sänka hastigheten, vilket är mycket befogat på sina håll.

Sten-Ove Sundström! En promille av bilisterna innehar radarvarnare. Det föranleder er att föreslå en så ytterst integritetskränkande åtgärd som ett

förbud, när precis samma resultat faktiskt skulle kunna uppnås genom information. Jag tror som sagt på människorna. Det ökade miljöengagemanget hos bilisterna kommer i så fall snarare att leda till en neddragning av hastigheten.

Om Svensk Bilprovning koncentrerade sig på att – såsom skulle kunna bli fallet om förslaget i en reservation som vi har tillsammans med folkpartiet vinner/ger – kontrollera de äldre bilarna, skulle detta leda till en lägre olycksfrekvens, eftersom de äldre bilarna i större utsträckning är inblandade i olyckor.

När det gäller ungdomar med nya körkort är det oerhört betydelsefullt med information. Där har ju trafiksäkerhetsverket tagit gemensamma tag.

Anf. 13 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Det gläder mig att också Sten-Ove Sundström har intresserat sig för uppgiften om att Volvos projektidéer har slagit rot hos trafiksäkerhetsmyndigheterna i Sverige. Det är litet anmärkningsvärt att en person som representerar regeringspartiet i trafiksäkerhetsverkets ledning först efter det att vpk har blivit uppmärksammat på saken skaffar sig mer information genom riksdagens utredningstjänst och därefter tar upp frågan i kammaren. Först då får de som sitter som representanter i trafiksäkerhetsverket veta att Volvo är inblandat i sådana här projekt. Det är det ena som jag tycker är anmärkningsvärt.

Det andra som jag finner anmärkningsvärt är att inte Sten-Ove Sundström och andra som är representanter i trafiksäkerhetsverket stoppade projektet tidigare, om de kände till förhållandet.

Jag får också veta att det här är första gången som Volvo och trafiksäkerhetsverket samarbetar i ett projekt som skall leda till läromedel om trafiksäkerheten till landets skolbarn. Detta skulle alltså kunna uppfattas som en enstaka företeelse. Jag misstänker emellertid att detta i stället är början på en helt ny syn på dessa frågor, där man är beredd att släppa in privatkapitalet – t. o. m. dem som tjänar pengar på att landsvägstrafiken ökar och att antalet bilar blir ännu större än i dag.

Vpk anser att det måste finnas en gräns för antalet bilar och att gränserna för högsta tillåtna hastighet måste sänkas. Farten dödar, det är vi överens om. Det behövs alltså lägre hastigheter, både för människornas och för miljöns skull.

Anf. 14 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Hastigheten på våra vägar har minskat något, Görel Bohlin. Men det är mycket marginellt. Svenska folket kör trots allt fortfarande för fort på vägarna. Det är för många som bryter mot de hastighetsregler som finns.

Trafiken på motorvägarna är relativt säker, Görel Bohlin. Med detta menar jag att det inte sker lika många olyckor på motorvägarna, men att de olyckor som inträffar där är mycket svårare.

För att hävda rätten att fortfarande få köra med radarvarnare säger Görel Bohlin att det ju bara är en promille av bilisterna som har sådana. Även om det totalt sett kan röra sig om ett fåtal bilister som kör omkring med dessa

apparater, har jag svårt att förstå varför man skall uppmuntra fortkörning genom att tillåta dem. Det är detta som är poängen, Görel Bohlin.

Jag håller med Viola Claesson om att trafiksäkerhetsarbetet naturligtvis inte skall tas över av bilindustrin eller andra intressen som hon här nämnde. Men vi kan inte heller utesluta att det någon gång kan vara intressant att få höra vad t. ex. bilindustrin har att säga när det gäller trafiksäkerhetsarbetet och att även ha den med i denna typ av projekt. Man skall därför inte utesluta dessa kontakter. Det är intressant att se vad dessa kan ge när det gäller det pedagogiska området, med de erfarenheter som de trots allt har på detta område.

Tredje vice talmannen anmälde att Görel Bohlin och Viola Claesson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 15 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande 16 handlar reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl. bland annat om en översyn av hastighetsgränserna. Reservanterna pekar med flera goda skäl som grund på att det nu är dags att se över de hastighetsgränser som gäller för de svenska vägarna. I 20 år har vi haft de nu gällande gränserna, och som var och en förstår har det under de här åren hänt så mycket att det är väl befogat att se över bestämmelserna.

Vi har i vårt land i dag en mängd olika standardnivåer på vägarna. I det allmänna vägnätet har vi allt från breda, dubbelfiliga motorvägar med vägrenar, åtskiljande mittremsa och planskilda korsningar till enkla, ofta krokiga och inte alltid permanentade småvägar. Trots att vägstandarden skiftar enormt ligger hastighetsgränserna för hela detta spektrum av vägkvaliteter i huvudsak mellan 70 och 110 km/tim.

Det vore naturligt att de allra säkraste vägarna med alla de nyss nämnda trafiksäkerhetsfrämjande attributen hade en högsta tillåten hastighet som skiljer sig från övriga vägar. Så är det inte i dag, och så vill utskottets majoritet tydligen inte ha det i fortsättningen heller. Med motiveringen att vi "skulle få tvåra förändringar i trafikrytmen" avstyrker man ett förslag om 130 km/tim på motorväg, som förts fram i motion T412 av mig och Jan Sandberg och som i huvudsak tillstyrks i reservation 1.

Herr talman! Med tanke på att man redan i bilskolan får lära sig att vägens beskaffenhet utgör en av förutsättningarna för med vilken hastighet ett fordon får framföras vill jag något försynt ställa frågan om det är så att hela utskottsmajoriteten saknar bilkörkort. I verkligheten är det nämligen precis tvärt emot vad majoriteten säger. Att ha samma hastighet oavsett vägens skick, för det är ju tydligen vad utskottsmajoriteten tycker att man skall ha, upplevs som tvåra förändringar i trafikrytmen. Kan man i stället anpassa hastigheten efter vägens beskaffenhet, kör man harmoniskt och i en jämn rytm. Det har ju också det svenska folket upptäckt, och förmodligen är det just därför som många i dag kör för fort på de större bättre vägarna. Jag försvarar inte de fyra av fem bilister som enligt en undersökning kör för fort, men när det gäller motorvägarna är det alldeles uppenbart att det är lagtexten och inte verkligheten som behöver ändras.

Herr talman! Utskottsmajoriteten anför vidare luftföroreningarnas ökning som ett skäl för att avstyrka högre hastighet på motorväg. Det skälet är inte sakligt grundat när det gäller skillnaden mellan 110 och 130 km/tim. Utsläppen ökar nämligen inte på ett märkbart sätt vid en hastighetsökning från 110 till 130 km/tim. Faktiskt är det så att utsläppen i en del fall t. o. m. sjunker vid en hastighetsökning just i det här intervallet. Undersökningar på Saab i Trollhättan visar att vid en ökning från 110 till 130 km/tim sjunker utsläppen av kolväte något, medan utsläppen av koloxid och kväveoxid är oförändrade. Dessutom kommer nu katalytisk avgasrening alltmer och på dessa bilar är utsläppen oförändrade från 50 upp till 130 km/tim. Jag måste därför, herr talman, uttrycka min besvikelse över att man från majoritetens sida på detta sätt vill göra en miljöfråga av hastigheten på motorväg.

I reservation 1 och i motion T412 behandlas också frågan om mer enhetliga hastighetsgränser, det gäller inom men också mellan länen. För att få bättre förståelse för hastighetsgränserna borde man eftersträva en mer enhetlig bedömning. I dag kan den högsta tillåtna hastigheten på nära nog identiska vägar variera, beroende av på vilken sida av en länsgräns man befinner sig. Även inom länen förekommer det att vägar med likartad standard har olika hastighetsgränser. För att en bättre förståelse för hastighetsgränsernas betydelse skall uppnås, bör man ha en enhetlig norm som gör att vägar bedöms likartat oavsett var de ligger.

Utskottsmajoriteten tycker att de här förslagen, med hänvisning till att trafiksäkerhetsverket följer hastighetsutvecklingen och att resultatet av detta översynsarbete beräknas föreligga under 1988 och 1989, för närvarande kan lämnas utan åtgärd. Min uppfattning är, herr talman, att man aktivt borde arbeta för mer enhetlig bedömning av hastighetsgränserna. Avvikelserna är i dag så stora och respekten för gällande hastighetsbestämmelser så bristfällig, att man måste ta i på allvar. Det om något skulle vara en trafiksäkerhetsfrämjande åtgärd.

Med anledning av vad jag här anfört vill jag därför yrka bifall till reservation 1 i trafikutskottets betänkande 16 om säkrare trafik.

Anf. 16 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Stig Bertilsson ifrågasatte om trafikutskottets ledamöter har körkort. Låt mig ifrågasätta om Stig Bertilsson förstår vad som står i utskottets betänkande på s. 11. Han kan i varje fall inte ha förstått innebörden. Därför citerar jag utskottet i ett försök att förklara detta för honom. Utskottet framhöll att "TSV genomför en mera allmän översyn av systemet med hastighetsgränser och att resultat från detta översynsarbete beräknas föreligga under åren 1988 och 1989". I en översyn, Stig Bertilsson, ingår att anpassa farten och hastighetsgränserna till vägarnas kvalitet, dvs. i de fall då vägarna har blivit mycket bättre kan man tänka sig att införa höjning av högsta tillåtna hastighet på den vägsträckan – dock inte på motorvägar. Detta gäller också en generell höjning av hastigheterna, vilket moderaterna eftersträvar.

Med detta hoppas jag ha kunnat förklara för Stig Bertilsson något av det som står i utskottsbetänkandet.

Anf. 17 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Jag konstaterade enbart att socialdemokraterna och utskottsmajoriteten inte vill att man skall kunna köra olika fort på olika typer av vägar. Det var det mitt anförande handlade om.

Vi har utomordentligt säkra motorvägar, och på dem tycker utskottsmajoriteten att vi skall ha samma hastighet som på de vanliga Europavägarna och en del riksvägar. Detta leder inte till förståelse för hastighetsgränserna.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 18 om transportforskning.

Transportforskning

Anf. 18 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Vi skall nu behandla trafikutskottets betänkande nr 18 angående transportforskning.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom transportområdet har stor betydelse för trafiksäkerheten, för en bättre regional balans, som ledning till näringslivet för val av effektiva transporter m. m.

Vi behandlade för en liten stund sedan trafikutskottets betänkande om säkrare trafik. När det gäller våra kunskaper om vad som påverkar exempelvis förarens beteende i olika sammanhang i trafiken återstår mycket forskningsarbete. Vägmiljöns betydelse för trafiksäkerheten är föremål för ständiga studier.

Flera olika instanser i vårt samhälle forskar, initierar och samordnar forskning. Bilindustrin har en omfattande forskningsverksamhet, försäkringsbranschen likaså. Transportforskningsberedningens samordnande arbete är av stor betydelse och statens väg- och trafikinstitut har ett forskningsarbete av spjutspetskaraktär i täten för transportforskningen. Forskningen har också fått en utbredd praktisk tillämpning, inte minst inom näringslivet. Forskning och åtgärder med inriktning på miljöförbättring är särskilt angelägna.

Den anvisning om 20 milj. kr. från sammanlagt 100 milj. kr. som vi föreslår i reservation 1 för att stimulera till ombyggnad av bilar i den befintliga vagnparken har ren miljökaraktär. Avgasutsläppen från framför allt direktinsprutande motorer i den gamla vagnparken behöver minskas radikalt. Vi vill därför stimulera till ombyggnad av äldre bilar för att få ned emissionerna. Många människor känner ett miljöengagemang och vill bidra till att luftföroreningarna från bilarna minskar. Ofta har man dock inte råd att köpa ny bil utan köper begagnad eller fortsätter att slita på den gamla. Detta försenar det utbyte av vagnparken som är så viktigt för att skona miljön. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Utskottet hänvisar vid behandlingen av vårt förslag om bilsocial utredning till pågående projekt av skilda slag. Det finns emellertid inget pågående

projekt som tillgodoser de önskemål som vi har – inte minst beträffande bilens betydelse för glesbygdens fortlevnad, barnfamiljernas behov och beroende av transporter med bil och de ekonomiska konsekvenserna av bilnehav. 50 % av alla nya bilar lär vara leasingbilar. En stor andel är tjänstebilar. Hur drabbar då bilkostnaderna den som varken har råd eller möjlighet att leasa eller ha tjänstebil? Hurudana är de regionala och fördelningspolitiska effekterna? Hur inverkar kostnadshöjningar på olika gruppers möjlighet till fortsatt bilnehav och vad betyder i så fall en förlust av bilen från social synpunkt?

Detta är frågor som vi moderater vill ha svar på, och jag yrkar bifall till de moderata reservationerna i betänkande 18.

Herr talman! Till sist ett par små synpunkter på Prometheus-projektet, som var uppe till diskussion även vid den förra behandlingen av detta ärende. Prometheus-projektet var för ungefär två år sedan mycket individbilriktat – det sågs som en lyxutrustning av bilarna. Allteftersom projektet har fortgått har samhällsintresset blivit mycket starkare och alla är överens om målet – vägverk, departement, bilindustri osv.

Man kan genom Prometheus-projektet uppnå en restidsförkortning, dvs. välja bästa och snabbaste väg. Man kan också åstadkomma en sorts hastighetsövervakning och hastighetskontroll. Systemet signalerar nämligen till föraren när han kör för fort. Detta betyder en kostnadsnedskärning för näringslivet men också för den enskilde. Det medverkar till bättre trafiksäkerhet och minskade emissioner. Förklaringen är att systemet medverkar till en jämn trafikrytm och motverkar ryckig körning. Övervakningen av hastigheten blir dessutom möjlig både till lägre kostnad och i kombination med andra, konventionella mätmetoder och alls inte integritetskränkande.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till de moderata reservationerna i betänkande 18.

Anf. 19 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag tycker att den trafikpolitiska propositionen ger ett intryck av att kommunikationsministern, och kanske också övriga delar av den svenska regeringen, tycks tro på ett blint öde. Om man granskar de formuleringar och begrepp som har kommit till användning märker man att många av dessa formuleringar går att återfinna i underlagsrapporter som har producerats i snabb fart innan regeringens trafikpolitiska proposition visades upp för oss riksdagsledamöter. Sven Hulterström säger inledningsvis i trafikpropositionen: "Den teknologiska utvecklingen och den fortsatta välståndstillväxten i vårt samhälle leder till att bilismen kommer att växa ytterligare." Det låter som om den utvecklingen vore ödesbunden. Men inte nog med det – det verkar som om man vore fullständigt i händerna på en grupp här i landet som består av forskare och andra som tjänar bilindustrin inte bara i Sverige utan i hela Västeuropa. Prometheus-projektet är en del av den bilden, och därför har jag tagit upp den frågan flera gånger vid det här laget i riksdagen och i trafikutskottet.

Herr talman! Det är förvånansvärt få som över huvud taget har tittat efter vad projektet handlar om. Så visar det sig att svenska skattebetalare, bl. a. via STU och det svenska vägverket, redan är med och betalar forskningskala-

set! Man har nu uppdagat vad Prometheus-projektet egentligen handlar om. Det finns en underlagsrapport gjord av professor Åke E Andersson. Det är för övrigt den enda av alla de underlagsrapporter som kommunikationsdepartementet har beställt som har en övergripande rubrik, "Sveriges framtida transporter". I den redovisas en vision som är kopplad till förhoppningar kring Prometheus-projektet, att biltrafiken i Sverige genom datorisering och samordning av trafiksystemen med hjälp av ny teknologi skulle kunna fyrfaldigas fram till år 2050. Det är inte svårt att förstå vilka som ligger bakom de ursprungliga idéerna till projektet.

När jag närmare undersökte hur den här projektidén kom till – eller rättare sagt, för det finns naturligtvis inte protokoll på sådant här, när jag undersökte vilka det var som först började diskutera dessa saker offentligt – fann jag att det var precis som jag hade trott: det var bilindustrin i Västeuropa som stod bakom det hela. Innan ens vi folkvalda har en aning om att sådant här pågår är alltså vägverket och STU inblandade.

Sedan till en annan märklig sak. Just den aktuella underlagsrapporten – som, utan att nämna ordet Prometheus-projektet, beskriver de bakomliggande visionerna – nämns visserligen i inledningsskapiteln i den trafikproposition som lades fram i januari. Men rapporten blev inte offentlig förrän motionstiden hade gått ut. Jag vände mig till alla instanser som jag som folkvald har möjlighet att vända mig till för att få reda på när nämnda rapport skulle komma. Jag höll på så vecka efter vecka fram till dess att motionstiden hade gått ut. Dagen efter motionstidens utgång fanns rapporten på ledamöternas bord.

Varför vågade man inte släppa fram rapporten? Svaret är kanske att den presenterar en vision om en ohejdad ökning av landsvägstrafiken. Med tanke på den ökade medvetenheten i Sverige i dag om att det finns gränser för bilismens utveckling och med tanke på att skogen dör och vattnet och luften förpestas – bl. a. av bilavgaser – måste man, naturligtvis, arbeta i rakt motsatt riktning. I stället har kommunikationsministern börjat använda samma terminologi som den som återfinns i Prometheus-projektet och som även förekommer i Åke E Anderssons underlagsrapport. Man talar nämligen om intelligenta fordon på intelligenta vägar.

Jag skulle vilja att den som enligt talarlistan kommer upp i talarstolen efter mig och som skall försvara de ståndpunkter som trafikutskottets majoritet har för mig förklarar hur en datorisering av biltrafiken i Sverige skall kunna leda till att vi får intelligenta fordon på intelligenta vägar. Men framför allt: Vad är intelligenta fordon resp. intelligenta vägar?

Det diskuterades tidigare hur många ledamöter i trafikutskottet som kan tänkas ha körkort. Vad moderaterna och de högerkrafter som enligt min uppfattning har drivit fram sådana här projektidéer, vilka de nu t. o. m. kan få möjlighet att verkställa, hittills inte har velat diskutera i detta sammanhang, men som jag föreslår att vi försöker diskutera i dag, är frågan: Är svenska bilförare verkligen så ointelligenta att det behövs ett slags datoriserade autopiloter i svenska bilar? Det är ju precis vad det handlar om. I trafikutskottets betänkande säger man när det gäller Prometheus-projektet att olika bilar skall länkas samman med hjälp av en dator i varje bil. Tittar man närmare efter – här och var finns det större textmängder om projektet –

finner man att de här åtgärderna kommer att leda till att det blir plats för fler bilar på vägarna. I farliga sammanhang, där den mänskliga faktorn kan göra att det blir trafikolyckor, kan man vidta förebyggande åtgärder. Således kan man låta en dator träda in, om bilistens hjärna skulle fallera på något sätt.

En del skrattar åt sådana här idéer. Men trafikutskottet och kommunikationsministern tar dem på blodigt allvar. Det ligger naturligtvis enorma summor pengar bakom dessa idéer. Man har lanserat dem därför att man tror att denna tekniska utveckling skall öka välståndet i Sverige – och tydligen tror också trafikutskottets majoritet det. Den här täta trafiken kan bli så pass ofarlig att man kanske får överväga att låta 14-åringar i Sverige ta körkort. Jag vill fråga den som står efter mig på talarlistan: Är det så, att också ledamöter i trafikutskottet anser att 14-åringar skall ha körkort, därför att man endast skyddad av bilkarossen tryggt kan vistas på vägen – om man över huvud taget vågar det, när trafiken har mångfaldigats i den omfattning som Prometheus-projektet syftar till?

Om 14-åringar får ta körkort, leder det naturligtvis till att fler nya ålderskullar av unga människor i Sverige kommer att vilja köpa en bil – alltså helt klart en ny nisch för den svenska bilindustrin. Det är precis dit man vill komma.

Hur ansvariga på kommunikationsdepartementet så kan falla i farstun för de här idéerna är för mig obegripligt. Det vore intressant att få en liten diskussion om vad intelligenta fordon och intelligenta vägar kan vara. Jag skulle också vilja veta hur stora summor som hittills har satsats från svensk sida i Prometheus-projektet. Kanske både bilister, körkortslösa och de som aldrig ens kan drömma om att skaffa bil trots att de bor i glesbygd skulle vilja veta vad de får vara med och betala. Jag föreslår att de som känner till detta svarar eller, om de inte känner till det, erkänner att de inte ens vet.

Vpk har i ett antal reservationer till detta betänkande tagit upp bilen och bilindustrins roll i framtiden, men vi har gjort det med helt andra utgångspunkter än exempelvis moderaterna, som tydligen inte ser några gränser för bilismens utveckling i detta land. Vi har sagt ett kategoriskt nej till statligt stöd till Prometheus-projektet, vilket vi tyvärr är ensamma om än så länge. Det beror, såvitt jag förstår, på brist på kunskap hos flera andra ledamöter – jag har hört sådana erkännanden.

Vpk vill i stället lansera en projektidé som handlar om satsningar på den spårbundna trafiken. Vi skulle vilja ha ett alleuropeiskt nät, inte bara ett västeuropeiskt och EG-anknutet spårbundet nät. Vi vill satsa på ett alleuropeiskt ELPIS-projekt, som i motsats till Prometheus skulle betyda en räddad miljö och möjligheter att färdas mellan de olika länderna med vetskap om att man inte fördärvar miljön ytterligare. Det skulle också handla om trafiksäkerhet och om att man kan använda den modernaste teknologi som vi känner till.

Herr talman! Jag vill stanna här så länge, och jag yrkar bifall till vpk-reservationerna 3–8. Jag återkommer när det gäller en del litteratur i dessa frågor som nyligen har utkommit.

Anf. 20 SVEN-OLOF NORDLUND (s):

Herr talman! En del av den trafikpolitiska propositionen behandlas i trafikutskottets betänkande 1987/88:18, och det handlar om transportforskning, förstärkt järnvägsforskning, anslag för stöd till utvecklingsarbete och demonstrationsprojekt inom kollektivtrafiken samt vissa former av anslag till statens väg- och trafikinstitut och till transportforskningsberedningen.

I dessa frågor har sex motioner väckts, och åtta reservationer har fogats till betänkandet.

Samhällets trafikpolitik har som sitt yttersta syfte att bidra till att behålla och utveckla välfärden. Trafikpolitikens övergripande målsättning är att erbjuda medborgarna i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning. Det samhällsekonomiska synsättet innebär också att trafikpolitiken i princip skall utformas så att den medverkar till ett effektivt resursutnyttjande i samhället som helhet.

I många fall måste strävandena att uppnå största möjliga effektivitet i ekonomiskt hänseende avvägas mot och stå tillbaka för andra krav på transportsystemet, som inte alltid kan uttryckas eller uteslutande värderas i ekonomiska termer. Det kan exempelvis gälla krav på god miljö, trafiksäkerhet, regional balans och en rättvis fördelning av samhällets resurser.

För att de målgivande formuleringarna i trafikpropositionen skall kunna uppnås är det nödvändigt med en sammanhållande forskning inom hela transportsektorn. Det är också nödvändigt att vi i Sverige samverkar med våra nordiska grannländer och övriga Europa för att uppnå de uppställda målen.

Herr talman! I regeringens förslag framhålls vikten av en utökad järnvägsforskning. Man vill vidare utveckla ett samarbete mellan VTI och statens järnvägar, och det gemensamma målet är ett väg- och järnvägsinstitut. Ett avtal mellan SJ och VTI om uppdragsforskning är under utarbetande. De områden som kan bli aktuella för utvecklingsarbetet är banbyggnad, banunderhåll samt förarbeteende, informationsöverföring och trafiksimulering. Det är av stor vikt att statens järnvägar betraktar behovet av en långsiktig kunskapsuppbyggande forskning i ett något längre perspektiv än vad som normalt kännetecknar affärsverksamheten.

Utskottet vill i likhet med departementschefen fästa uppmärksamheten särskilt på två områden där forskning och utveckling kommer att ha särskild betydelse. Det rör sig dels om en utveckling av kombinerade transporter järnväg/lastbil, dels om en satsning på utveckling av en ny lätt, miljövänlig motorvagn för regional och lokal järnvägstrafik. Utskottet anser att ett samarbete mellan SJ och VTI har mycket stor betydelse för den framtida järnvägsforskningen.

När det gäller forsknings- och utvecklingsarbetet inom kollektivtrafiken understryks i den trafikpolitiska propositionen vikten av att arbetet på detta område har tillräcklig omfattning och bedrivs med hög kompetens. Regeringen har enligt utskottet mycket starkt visat sin inriktning vad gäller transportforskningen inför 90-talet. Forskningen bör inriktas på nya miljövänliga och energisnåla trafiksystem och fordon. Man vill samtidigt nå andra viktiga mål i trafikpolitiken, såsom ökad trafiksäkerhet och ökad tillgänglighet för äldre och handikappade inom trafiken.

Herr talman! Jag övergår nu till de reservationer som föranletts av detta betänkande.

Moderaterna yrkar i sin första reservation att 20 milj. kr. av de föreslagna 100 miljonerna för stöd till utvecklingsarbete och demonstrationsobjekt inom kollektivtrafiken bör reserveras för en miljöstimulanspremie. Jag tror att det är olämpligt med en nedskärning av föreslagen medelstilldelning. Stödet bör i sin helhet användas för utveckling och teknikupphandling av nya fordon för lokal och regional persontrafik på järnväg.

I reservation 2 har moderaterna begärt tillsättande av en bilsocial utredning. De hänvisar till att det är av stor betydelse att få fram uppgifter om bilens betydelse för hela och delar av Sveriges befolkning. Det pågår ett flertal utredningar i den riktningen inom detta område, och de är ännu ej slutförda.

I reservation 3 begär vpk att forskning bör inledas om bilens och bilindustrins roll i framtiden. Jag kan instämma i en hel del av de problem som framförs av vpk i motionen. De investeringar som skall göras i transportsektorns infrastruktur inför 90-talet kräver en ingående analys och en framtidsinriktad forskning. Bl. a. är järnvägssektorn i stort sett en bortglömd sektor vad beträffar forskningsanalyser. Utskottet kan dock konstatera att det inom TFB pågår forskning om resvanor, bilismens kostnader m. m. Den ytterligare forskning som kan behövas på detta område och som avses i motionen bör kunna stödjas och initieras genom TFB:s försorg.

I reservation 4 begär vpk att ett statligt stöd till forskning av typ Prometheus bör avvisas. Svenska myndigheter måste ha möjlighet att följa den utveckling på det informationstekniska området som pågår i andra länder. Det vore oklokt att inte tillgodogöra sig dessa kunskaper inom trafiksäkerhetsområdet.

I reservation 5 vill vpk att Sverige tar initiativ till ett europeiskt projekt med syfte att samordna och utveckla det spårbundna trafiknätet mellan och inom de europeiska nationerna. Det är självklart att de planerade och i vissa fall beslutade åtgärderna för att stärka järnvägstransporterna i Europa är av stor betydelse. Det finns redan nu en starkt ökad internationalisering av järnvägstransporterna i Europa. Självklart skall Sverige delta i denna process och i forskningen lämna bidrag till detta arbete. Det är däremot inte befogat att Sverige tar några särskilda initiativ i den riktning motionen avser, bl. a. med hänsyn till det arbete som redan pågår i internationella organisationer.

I reservation 6 föreslår vpk att ett centrum för kommunikations- och produktutvecklingsforskning inrättas i Trestads-Fyrstads-området. Utskottet vill hänvisa till sina tidigare ställningstaganden om det mindre lämpliga i att nu uttala sig om olika lokaliseringssorter.

I reservation 7 föreslår vpk vidare ett centrum med forskningsresurser för utveckling av nya fordon. Jag tror att det är nödvändigt med en samlad insats på transportforskningssidan inför 90-talet. Det gäller naturligtvis all utveckling och teknikupphandling av nya fordon för lokal och regional persontrafik. Det är därför mycket svårt att i dag förutsäga vilka fordon som bör utvecklas och anpassas till landets olika förhållanden.

I reservation yrkar vpk på satsningar vad gäller ny teknologi på kommuni-

kationsområdet, som skall gynna miljövänliga och energisnåla trafiksystem. Motionsyrkandet överensstämmer med propositionens förslag om inrättande av ett engångsanslag för stöd till utvecklingsarbete och demonstrationsprojekt inom kollektivtrafiken. Men modern teknik skall inte enbart gynna miljövänliga och energisnåla system. Även andra viktiga mål finns, exempelvis ökad trafiksäkerhet och ökad tillgänglighet för äldre och handikappade inom trafiken.

Till slut, herr talman, vill jag svara på Viola Claessons fråga om vi i utskottsmajoriteten tycker att 14-åringar skall ha körkort. Det tycker vi inte.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan vad gäller denna del av trafikpropositionen och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 21 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Angående reservation 1: De 100 miljoner kronorna skall ju användas till miljöförbättrande åtgärder, och det är vad vi också avser med de 20 miljoner som vi föreslår skall användas till en punktinsats, nämligen till stimulans för ombyggnad av bilar i den befintliga vagnparken. Det är just de äldre bilarna som smutsar ner mest i naturen, och det är mycket viktigt att man genom stimulansåtgärder får till stånd en ombyggnad av den delen av bilparken.

Sven-Olof Nordlund sade att målet för transportforskningen är att bidra till och utveckla välfärden. Det är vi överens om. Då förefaller det mig mycket egendomligt att man går emot vårt yrkande om en bilsocial utredning i reservation 2. Vi vill se hur betydelsefull bilen är ur social synpunkt, inte minst för barnfamiljer och för människor som kanske inte har råd att hålla sig med leasingbil och som inte har möjlighet att få tjänstebil. Vi vill kartlägga bilens totala sociala betydelse, och vi håller fast vid vårt yrkande. Det är utomordentligt betydelsefullt att en sådan bilsocial utredning utförs.

Anf. 22 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Sven-Olof Nordlund fick inte plats med mer i sitt inlägg när det gällde Prometheus-projektet än att säga att 14-åringar inte skall ha körkort. Det är bra att veta, men det finns mer som har med Prometheus-projektet och mina farhågor att göra.

En partikamrat till Sven-Olof Nordlund har sagt att den teknologiska utvecklingen och den fortsatta välförhållandenstillväxten i vårt samhälle leder till att bilismen kommer att växa ytterligare. Vad ligger bakom detta uttalande? Skall bilismen växa genom "intelligenta fordon på intelligenta vägar" med hjälp av den forskning som Sven-Olof Nordlund pläderar för? Och vad är i så fall intelligenta fordon och intelligenta vägar? Jag skulle vilja ha detta utrett, för det är faktiskt det vi skall gå till beslut om.

Det kom nyligen ut en bok med titeln *K-samhällets Framtid*. I boken har Åke E Andersson, den kände kreativitetsprofessorn, skrivit en hel del som har anknytning till Prometheus-projektet. Han förutser en enorm ökning av bilismen i vårt land. Boken handlar om det kreativitetssamhälle som framställs i Åke E Anderssons filosofi och visioner – han har som bekant också skrivit den av mig tidigare nämnda underlagsrapporten till kommunikationsdepartementet. I boken skriver han bl. a.:

”Ekonomiskt avancerade länder som Sverige är nu mitt inne i den fjärde logistiska revolutionen. Företagare, anställda och offentliga beslutsfattare börjar anpassa sig till en ny arena av europeiska motorvägar, huvudvägar, dator-, tele- och flygnät.”

Ja, just precis så! Jag tror att detta är sant. Det är denna anpassning som vi nu bl. a. skall besluta om. Majoriteten i trafikutskottet, den socialdemokratiska regeringen och kommunikationsdepartementet vågar inte bromsa denna märkliga utveckling. Den är inte styrd av ett öde, utan den är styrd av olika krafter i samhället! I detta fall är det västeuropeisk bilindustri som ligger bakom. Därför är det desto viktigare att få klargjort vad intelligenta fordon och vägar kan vara. Ett litet besked på den punkten vore bra.

Det finns annan litteratur som har kommit ut, bl. a. boken ”Den totala urspårningen” av Jan du Rietz. Boken handlar om järnvägsnedläggningar och beslut i folkvalda församlingar under många decennier i Sverige. Beskrivningen av kollektivtrafiken och trafikpolitiken i Sverige är en beskrivning av en förödelse.

Den trafikjournalist som har skrivit boken har jobbat sex sju år utan att få ett öre som hjälp till sin och sin familjs försörjning under dessa år.

Men när en professor, Åke E Andersson, dyker upp på arenan får denne stöd. Professorn får stöd av försvarets materielverk av någon märklig anledning. Han får stöd också av det svenska kommunikationsdepartementet, och han får naturligtvis ett ganska stort genomslag i svenska borgerligt dominerade massmedia. Hans K-samhälle tycker jag är ytligt och skall avslöjas.

När man ser dessa människor som får så stort genomslag trots att de använder en terminologi som är löjeväckande enligt mitt sätt att se, tycker jag det är dags att säga att kejsarna är fullständigt nakna! Men det fordras litet ärlighet från våra meddebattörer, trafikutskottet och regeringen.

Jag vill ha svar på de frågor jag ställde om intelligensen i trafiken.

Anf. 23 SVEN-OLOF NORDLUND (s):

Herr talman! Jag anser att det för närvarande pågår en hel del utredningar som berör just det Görel Bohlin tar upp. Det är otroligt viktigt att vi ser på dessa frågor. Jag tror inte att en ny utredning på något vis skulle förändra den situation vi i dag befinner oss i. Det är naturligtvis riktigt att vi först och främst måste se på de utredningar som redan pågår. Därefter kan man ta ställning till om det är nödvändigt med en ytterligare bilsocial utredning.

Viola Claesson! Det är svårt att i kammaren klara upp frågan om intelligenta vägar och fordon. Jag tror inte att jag är mannen att tala om vad en intelligent väg och ett intelligent fordon är.

När det gäller datorisering tror jag ändå att vi kan peka på en ganska snabb utveckling. Vi kan t. ex. se på vad som har hänt inom statens järnvägar med ATC, fjärrblockering m. m. Vi vet faktiskt inte i dag vad som ligger framför oss. Därför gäller det för oss att hänga med i utvecklingen och med det övriga Europa klara den utveckling som pågår.

De böcker som Viola Claesson tar upp till diskussion i kammaren har jag inte sett. Det vore kanske bra om Viola Claesson tog med dessa böcker till utskottet, så att vi kunde diskutera dem där i stället.

Anf. 24 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Det skulle inte förvåna mig om den svenska bilindustrin snart lägger den här boken på ledamöternas bord. Minst ett exemplar har skickats till varje partikansli, varför boken finns att läsa redan nu.

Det är en märklig läsning. Under täckmantel av vetenskaplighet vågar den här manspersonen trots sin professorstitel föra fram vad sjutton som helst.

Jag misstänkte att ledamöterna inte läst boken, och det var just därför jag tog några citat ur den. Jag står naturligtvis inte här i talarstolen och förfalskar citat, utan ni får lita på att det jag läste upp är riktigt återgivet.

Häromåret kom det ut en rapport som någon eller några inom statens järnvägar hade framställt och som handlade om persontrafikutvecklingen på järnvägarna i landet fram till år 2000. I rapporten finns en karta som visar att järnvägen i stort sett skulle vara borta norr om Sundsvall. Trots att denna rapport kom från SJ:s ledning eller någon avdelning inom SJ var det ingen av de personer från kommunikationsdepartementet som trafikutskottet hade tillfälle att tala med som ville kännas vid denna rapport. Undra på det! Det blev ett ramaskri i landet på grund av de uppgifter som kom fram i rapporten.

Nu har vi fått en ny generaldirektör för SJ – Stig Larsson, som hämtats från det svenska näringslivet, nämligen LM Ericsson. Han har talat om att 8 000 jobb kommer att försvinna inom SJ. Det är därför litet svårt, Sven-Olof Nordlund, att tro på att denna fantastiska teknik, som i och för sig redan finns, för att utveckla järnvägen i Sverige kan användas på det sätt som vi i vpk skulle vilja. Det är därför jag talar om de enorma resurser som bilindustrin har när det gäller forskningsinsatser och framför allt om den tilltro och respekt industrin har, hur märkliga projekt den än lanserar och vilken filosofi den än står för.

Jag skall sluta med ett citat och vill då anknyta till vad jag tidigare berättade om den rapport där det sades att järnvägstrafiken norr om Sundsvall skulle försvinna. I den bok som jag tidigare citerat ur säger Åke E Andersson avslutningsvis:

”Sverige har idag en bil-, flyg- och teleindustri, som tillhör till de mest avancerade i världen i fråga om forskning, utveckling och effektivitet. Något motsvarande forskningsstöd finns inte för infrastrukturens kvalitativa utveckling. För att föra upp Sverige i ledningen av den nödvändiga utvecklingen av säkra vägsystem anpassade till ekologiska krav och trafikens styrning med tele- och informationssystem i fordonen kan man förslagsvis utveckla” – och nu vill jag gärna att Sven-Olof Nordlund lyssnar särskilt noga på den följande delen av citatet – ”en experimentell Europaväg mellan Luleå, Umeå och Sundsvall. Där kan den nya säkra, ekologiskt riktiga och ekonomiskt rimliga vägtrafiken provas i full skala.”

Anser också Sven-Olof Nordlund att vi skall pröva Prometheus-projektet på de vägar jag här nämnt? Är det i så fall detsamma som att järnvägstrafiken norr om Sundsvall skall upphöra?

Anf. 25 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Sven-Olof Nordlund lät ju riktigt insiktsfull i sitt senaste inlägg, där han sade att visst behöver vi en sådan här bilsocial utredning. Han sade också att det pågick så pass mycket av utredningar att det kanske inte var nödvändigt med någon speciell utredning. Det är inte sant – det finns ingen samlad bilsocial utredning. En sådan utredning är något av det allra viktigaste vi behöver för att vi skall veta hur vi i framtiden skall möta de krav som människorna kan ha. Det gäller både de familjer jag talat om tidigare och glesbygdsbefolkningen. Det skulle också ha behövts litet insikt vid bedömningen beträffande de 20 milj. kr. som vi föreslog för miljöförbättrande åtgärder. De 20 miljonerna skulle faktiskt vara mycket effektivt använda pengar, kanske mycket mer effektivt använda pengar än resten av de 100 miljonerna.

Det är således mycket viktigt att det sker en ombyggnad av den gamla bilparken för att man skall kunna minska emissionsutsläppen. Det hade varit klädsamt om Sven-Olof Nordlund visat mer insiktsfullhet även på den här punkten.

Anf. 26 SVEN-OLOF NORDLUND (s):

Herr talman! Viola Claesson plockar i regel upp en hel del nya argument som tillför nya frågeställningar till debatten. I det här fallet får vi nog vänta med de frågor hon ställt till en kommande debatt i kammaren.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Trafikutskottets betänkande 16

Mom. 1 (översyn m. m. av hastighetsgränserna)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 59 för reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 5 (automatiserad hastighetsövervakning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (radarvarnare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (nedre gränsen för rattonykterhetsbrott)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 17 för reservation 4 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (högersväng i korsning med rött ljus)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (trafiksäkerhetshöjande utrustning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (en ungdomsbil)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (ASB:s "monopol")

Utskottets hemställan bifölls med 179 röster mot 102 för reservation 8 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 26 (tidsintervallen till kontrollbesiktningarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 35 a (avgiftsfinansiering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 35 b (medelsbeloppet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (avgifterna för förarprov)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 18

Mom. 7 (anslag till Stöd till utvecklingsarbete och demonstrationsprojekt inom kollektivtrafiken)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 60 för reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 8 (tillsättandet av en bilsocial utredning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (bilen och bilindustrins roll i framtiden)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 16 för reservation 3 av Viola Claesson.

Mom. 10 (statligt stöd till forskning typ Prometheus)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 16 för reservation 4 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (ett europeiskt projekt med syfte att samordna och utveckla det spårbundna trafiknätet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (ett centrum för kommunikations- och produktutvecklingsforskning i Trestads–Fyrstads-området)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 17 för reservation 6 av Viola Claesson.

Mom. 15 (ett centrum med forskningsresurser för utveckling av nya fordon)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (ny teknologi på kommunikationsområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1987/88:12 om lärartjänster i grundskolan, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis) samt

1987/88:13 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis).

Tredje vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling utbildningsutskottets betänkande 12 om lärartjänster i grundskolan, m. m.

Lärartjänster i grundskolan, m. m.

Anf. 27 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Lärarutbildningen har avgörande betydelse för utformningen av vår skola. Det är just därför som vi moderater har stritt så länge för en lärarutbildning som håller måttet.

I utbildningsutskottets betänkande 1987/88:12 upprepar vi för fjärde gången i en reservation vår begäran om att riksdagen skall riva upp det enligt vår mening felaktiga beslut om en ny lärarutbildning som riksdagen fattade 1985. I reservationen framför vi att förberedelserna för den förestående förändringen av lärarutbildningen bör avbrytas.

Vi vill ha ett nytt förslag och ett nytt beslut enligt de riktlinjer vi framför i vår partimotion och i reservationstexten, som återfinns på s. 15 i betänkandet. För att vinna tid hänvisar jag till denna text i stället för att här läsa upp den.

I ett särskilt yttrande anför vi att vi, eftersom vi inte har fått majoritet i utskottet för vårt förslag, har funnit skäl att delta i utformningen av det förslag till ny tjänsteorganisation för grundskolans lärare som föreligger i betänkandet. Vi anser det vara väsentligt att lärartjänsterna konstrueras så, att de anknyter till huvudinriktningarna i lärarutbildningen.

Vi har också fått gehör från majoriteten i utskottet för att det klart skall uttalas att befintliga lärare skall få behålla sina tjänstebenenämningar, att befintliga lärare och övriga som har avlagt lärarexamen enligt äldre ordning skall ha möjligheter att söka och komma i fråga för lediga tjänster på lika villkor som de nyutbildade liksom att det när en tjänst utlyses skall anges vad denna motsvarar bland tidigare tjänster.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationerna 1 och 5 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 28 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Som politiker har vi anledning att vara ganska självkritiska när det gäller hur vi har utövat vår arbetsgivarroll på skolområdet. Det gäller ju tyvärr för övrigt även politikernas roll på många andra områden inom den offentliga sektorn. Det är ju vi som är ytterst ansvariga för att det skapas ett klimat av arbetsglädje och stimulerande stämning i skolvärlden.

När man talar med lärare och annan skolpersonal är det uppenbart att vi i stor utsträckning har misslyckats med denna uppgift. Alltför många lärare känner sig pressade av växande krav, och de upplever en minskande tilltro till sin professionalism.

Om vi skall nå våra andra mål på skolområdet är det en strategisk uppgift att försöka minska de här problemen. Viktiga inslag i en bra personalpolitik är naturligtvis, förutom löne- och anställningsvillkor, vilken utbildning som ges, vilka möjligheter till utbildning och rent av karriär som finns och vilka möjligheter till vidareutbildning som finns. Det är från denna allmänna grundsyn som vi har tagit ställning till frågan om vilken tjänstekonstruktion för lärare som man skall ha i grundskolan. Läget är ganska paradoxalt. Socialdemokraterna har genomfört en ny lärarutbildning med stöd av centern och vpk, och på grund av denna nya lärarutbildning behövs det nu ett nytt tjänstesystem i grundskolan. Detta tjänstesystem genomför socialdemokraterna nu med stöd av oss folkpartister och moderaterna, som var emot den nya lärarutbildningen. Vi tycker emellertid att den uppgörelse som vi har träffat i utbildningsutskottet präglas av de principer som vi anser bör prägla tjänstekonstruktionen.

Under 40 år framåt kommer det ju i skolan att finnas dels lärare som har utbildats inom det gamla systemet, dels lärare som har utbildats inom det nya systemet. Detta kommer naturligtvis att skapa en del problem för enskilda lärare och för dem som planerar skolverksamheten, bl. a. för schemaläggarna. Inte med något system kommer man att helt kunna undvika dessa svårigheter. Men jag tror att med det system som majoriteten har kommit fram till bidrar man ändå till att minska dessa problem, eftersom det i det långa övergångsskedet kommer att bli mera ordning och reda än vad det skulle ha blivit med det system som reservanterna förordat. Grundprincipen i detta system är den som Birgitta Rydler också nämnde, nämligen att man skall

eftersträva så bra garantier som över huvud taget är möjligt för att en lärares utbildning skall stämma överens med den undervisningsuppgift som läraren har. Detta har redan diskuterats mycket, och denna diskussion kommer sannolikt att fortsätta. Men som vi bedömer det är riskerna med reservanternas system att obehöriga lärare kommer att få lov att undervisa mer än vad som är fallet med det system som majoriteten har kommit fram till.

Det här nya systemet och det långa övergångsskedet som jag har talat om understryker naturligtvis hur oerhört viktiga fortbildningsfrågorna kommer att bli. Jag vill framföra två synpunkter på detta. Den första gäller bedömningen av behovet. Folkpartiet menar att majoriteten i utskottet har hamnat på en för låg volym. Vi är övertygade om att man under den närmaste tioårsperioden måste ha en högre volym än vad regeringen har föreslagit. Vi talar om att det behövs ungefär 80 milj. kr. per år under de närmaste tio åren. Och även för det allra närmaste budgetåret behövs det en större volym än den som regeringen har föreslagit. Vi föreslår ytterligare 30 milj. kr.

Till sist vill jag säga några ord om en fråga som vi har ägnat en del uppmärksamhet åt under några år, nämligen hur man skall avväga elevernas intresse av att ha en och samma lärare och slippa vikarier så mycket som möjligt mot lärarnas intresse av att få fortbildning. Vi har hävdat, med starkt stöd inte minst från Hem och Skola och elevorganisationerna, att det är ett stort problem i skolan i dag att lärarna så ofta är frånvarande från sitt arbete av olika skäl. Ett av dessa skäl är fortbildning och vidareutbildning. Vi har tagit upp denna fråga under några år, men vår synpunkt att man i största möjliga utsträckning bör förlägga sådan utbildning till icke schemalagd tid har hittills avisats av riksdagen. Därför är vi mycket tillfredsställda över att det i denna uppgörelse finns med en tydlig formulering i vilken utskottet säger "att man måste finna sådana former för uppläggningsen av fortbildningen att det blir möjligt att i huvudsak förlägga densamma till tid då skolundervisning inte pågår".

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande i dess helhet med undantag för det som berörs i reservation 6 från folkpartiet.

Anf. 29 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! När beslutet om en ny lärarutbildning fattades här i riksdagen för tre år sedan medverkade vi från centern mycket aktivt vid utformningen av beslutet tillsammans med socialdemokraterna och vpk. Jag skulle t. o. m. våga påstå att centern satte sin prägel på en stor del av innehållet i den lärarutbildningsreform som vi då fattade beslut om.

Det är klart att vi nu, tre år senare, känner en viss besvikelse över att den här lärarutbildningsreformen förfuskats genom en serie av beslut och åtgärder som genomförts sedan dess, och vi står i dag inför ett sådant beslut. Det är klart att vi också känner en besvikelse över att majoriteterna på detta sätt kan skifta, men sådana är ju demokratins spelregler, och det accepterar vi naturligtvis. Vi kan också glädja oss åt att moderater och folkpartister i och med detta beslut har anslutit sig till stora delar av lärarutbildningsreformen – folkpartiet helt och fullt; och moderaterna under viss protest. Men de är i varje fall med på det hela.

En sådan här riksdagsdebatt kan användas på olika sätt. Man kan använda den till att redovisa redan kända ståndpunkter, och man kan å andra sidan använda den till att försöka att få klarhet i en del av de oklarheter som jag tycker kvarstår efter det att utbildningsutskottets majoritet nu har lagt fram sitt förslag. Därför kommer jag att använda den här tiden till att ställa en rad frågor som jag hoppas att jag kan få besvarade av företrädare för majoriteten, eftersom det är viktigt för beslutets tillämpning.

Jag skall börja med att ställa en fråga till Helge Hagberg, som ju var med då vi fattade beslut om lärarutbildningen. Följande sades då i proposition 1984/85:122, vilket utskottet ställde sig helt bakom: "Om utbildningen utformas så att läraren kan tjänstgöra på mer än ett stadium och således kan följa den enskilde eleven under en längre tid än tre år skapas en större stabilitet i kontakterna mellan lärare och elev." Vi sade också att uppdelningen i skilda utbildningar för lågstadielärare, mellanstadielärare och ämneslärare på högstadiet bidrar till att upprätthålla nackdelarna med stadiindelningen i grundskolan.

Då blir man litet förvånad när Helge Hagberg hör till den majoritet som ställer sig bakom budgetpropositionens uttalande om att här är det minsann inte meningen att det skall ske några förändringar. Här skall det inte luckras upp några stadiindelningar i grundskolan.

Jag kan möjligen ha respekt för den åsikten, men när det dessutom kommer till att sådana förändringar skulle kunna innebära omfattande krav på om- och nybyggnad av skolans lokaler och man använder det som en viktig utgångspunkt för beslut i tjänstekonstruktionsfrågan, då måste jag fråga Helge Hagberg om han tycker att de här olika påståendena från beslutet om lärarutbildningen och fram till beslutet i tjänstekonstruktionsfrågan stämmer överens med varandra. Och jag skulle vilja fråga Helge Hagberg: På vilket sätt skulle en uppluckring av stadigränserna kunna innebära krav på omfattande ombyggnader eller nybyggnader i skolan? På vilket sätt har det här, som det står i betänkandet, lagts till grund för tjänstekonstruktionsfrågan?

Sedan till argumentationen i övrigt. Jag skall ta fasta på en del av det som Lars Leijonborg sade, och nu vänder jag mig till er alla tre – Birgitta Rydle, Lars Leijonborg och Helge Hagberg.

Det råder i dag ingen diskussion om att det är ett bekymmer med att lärare av olika skäl tvingas till att undervisa i ämnen eller på årskurser för vilka de saknar utbildning och kompetens. Det brukar kallas för kvackning. Det är ett stort problem, och det har vi sagt att vi skall försöka komma till rätta med.

Nu säger utskottsmajoriteten att med det förslag som utskottet lägger fram skapar man en bättre garanti för överensstämmelse mellan lärares utbildning och den faktiska undervisning som de bedriver. I dag har vi minst 14 tjänster på grundskolan plus ett mycket stort antal varianter av de tjänsterna, och vi har de problem som vi nyss har talat om och vars existens vi är överens om. Då är min fråga till er: Hur vill ni intellektuellt förklara att 9 tjänster skulle ge en bättre garanti än dagens 14 tjänster? Det är inte antalet tjänster i sig eller tjänstekonstruktionen som på något sätt skapar dessa garantier.

Ni säger dessutom i betänkandet att tjänstekonstruktionen skall ha en styrande effekt på lärarutbildningen. Många har funderat över vad det

betyder, och det skulle vara intressant att få ett klarläggande. Vad är det för styrande effekt som man skall åstadkomma med tjänstekonstruktionen som man inte åstadkom med lärarutbildningsbeslutet?

Utskottsmajoriteten säger också att det här ger större möjligheter till precision i fråga om löne- och anställningsvillkor. Är tjänstekonstruktionsbeslutet en fråga om att bedriva lönepolitik? Jag trodde möjligen att det var det arbete som man utför i skolan som man skall ha betalt för, inte vilken tjänst man har eller vad det händelsevis råkar vara för nummer på den tjänsten i avtalet.

Sedan sägs det också att det här beslutet skall skapa större klarhet för berörda inom lärarutbildningen. Det hänger samman med den fråga jag tidigare ställde. I vilket avseende skall det skapa större klarhet?

Det måste finnas några skäl bakom de ställningstaganden som utskottet gör och som preciseras i form av strecksatser i betänkandet. När det gäller den strikta tjänstekonstruktionen och löne- och anställningsvillkoren har jag en fråga till Helge Hagberg.

Vi arbetade tillsammans i något som kallas för styrningsberedningen, vars arbete nu är avslutat, där vi hade anledning att också diskutera personalpolitik. Där säger Helge Hagberg, utan att ett ögonblick tveka och darra på orden, att det från åtskilliga håll har riktats kritik mot den centrala regleringen av personalfrågorna inom skolan och att den upplevs av många, både inom och utom skolan, som ett hinder för utveckling av skolan själv.

Dessutom säger Helge Hagberg att det är nödvändigt med förändringar i personalpolitiken och att i större utsträckning ta hänsyn till den anställdes behov och förutsättningar. "Om arbetsuppgifter och arbetsvillkor bättre än nu kan anpassas till den enskilde, ökar möjligheterna till arbetstillfredsställelse och en positiv utveckling för individen", säger Helge Hagberg, och så tillägger han att ökad tilltro till personalens förmåga och mindre central detaljreglering är viktiga utgångspunkter för ett framgångsrikt utvecklingsarbete i skolan.

Jag får inte riktigt de här åsikterna att gå ihop. Det skulle vara väldigt bra om Helge Hagberg klarade ut om han menar att det skall vara mycket detaljreglering av tjänsterna eller om skall vara mindre detaljreglering för att åstadkomma den önskade utvecklingen.

Sedan en fråga som också berör er alla tre och som är viktig att få redovisad. Ni säger att utbildningsplaneringen skall utgå ifrån att de lärare som vi nu talar om, både de nuvarande och de blivande, skall ha en utbildning som motsvarar minst 40 poäng i vårt och ett av de ämnen i vilket de skall undervisa.

I utbildningsplaneringen och i lärarutbildningsbeslutet innehåller flera av de här grupperna av ämnesområden fler än tre tjänster – naturorienterande med eller utan matematik, samhällsorienterande, för att ta ett par exempel. Nu säger ni att det här skall rymmas inom ramen 135 poäng. Tre gånger 40 är 120. Då blir det 15 poäng kvar till det fjärde ämnet.

Då är min fråga till er tre, och det är viktigt att ni kan besvara den: Kommer de här lärarna som får en tjänst, t. ex. NO-tjänst, att vara behöriga att undervisa i det fjärde ämnet, där de har en utbildning motsvarande 15 poäng?

De nuvarande lärarna skall naturligtvis ha samma kompetens som de

blivande, och det är meningen att lärare med färre ämnen i sin utbildning skall kunna bredda sin kompetens. En tvåämneslärare skall t. ex. kunna skaffa sig kompetens i ytterligare ett eller ett par ämnen.

Då är min fråga till er alla tre: Kommer fortbildningskravet när man ämneskompletterar att också vara 40 poäng i vart och ett av de ämnena? I så fall, har ni då funderat över vad en sådan fortbildning kostar? Och har ni i så fall funderat på om det kan rymmas inom de resurser som nu ställs till förfogande?

För att återvända ytterligare en gång till sättet att garantera att lärare har kompetens att svara för undervisningen, skall ni ha en eloge för att ni har lånat en passus från centermotionen, där vi säger att det är viktigt att se till att den överensställningen regleras på något sätt. Ni hänvisar till den regel som i dag finns i skolförordningen om lärares skyldighet att undervisa också i ämnen eller årskurser som han inte har utbildning för.

Om man gör undantag från denna regel, säger ni, är det viktigt att skolledningen och den berörda läraren är överens. Det tycker jag är alldeles klart, eftersom vi själva har skrivit det. Men sedan säger ni att regeringen bör uppdraga åt SÖ och läns skolnämnderna att uppmärksamma de lokalt skolansvariga på vad utskottet har anfört.

Skall det vara en regel eller skall det inte vara det? Är det här någonting som man bara skall muntligt eller skriftligen uppmärksamma människor på? Varför föreslår ni inte att man i skolförordningen för in detta krav, som centern hade föreslagit i sin motion?

Ni berör inte med ett enda ord frågan om överensställning mellan utbildningen och den tjänst som en lärare söker. I det nuvarande regelsystemet krävs det att dessa båda faktorer stämmer överens till minst 50 %. I skolöverstyrelsens förslag ville man öka överensställningen till 75 %, och vi har också sagt att man borde göra det. Den frågan har ni över huvud taget inte berört. Är då avsikten, om en lärare söker en tjänst som kan innehålla fyra ämnen, att det skall räcka att han är behörig i två av dem? Det är ju innebörden av det regelsystem som gäller i dag, om man tillämpar det här nya sättet att resonera.

Helt kort också om en gammal fråga som vi har tagit upp åtskilliga gånger, nämligen frågan om kompetensen för lärare i tidiga årskurser när det gäller att undervisa i engelska. Majoriteten avvisar återigen förslaget från centern och vpk om att förlänga utbildningen med 20 poäng för att ge alla dessa lärare den behörigheten. Då är frågan om ni med detta ställningstagande menar att man inte längre skall börja undervisa i engelska på det nuvarande lågstadiet, om ni har för avsikt att med detta beslut definitivt flytta dessa stadieveckotimmar från lågstadiet till mellanstadiet. Det skulle vara intressant att höra en synpunkt på den frågan.

Sedan några ord om en punkt som Lars Leijonborg tog upp speciellt – om fortbildningen på icke undervisningstid. Det är klart att det låter väldigt bra att önska detta. Men många av oss är mycket intresserade av litet mer konkreta förslag från Lars Leijonborg om på vilket sätt man skall göra det. Handlar det om en arbetstidsreglering, eller vad handlar det om? Jag tror inte att det räcker med att säga att det vore bra om man kunde göra på det här sättet – och att man har fått gehör för sina synpunkter därför att utskottet har

skrivit lika dant. Det handlar ju om på vilket sätt man genomför denna typ av förändringar.

Utskottsmajoriteten tycker uppenbarligen inte att stadiövergripande fortbildning är särskilt viktig. Med hänvisning till det som jag frågade Helge Hagberg inledningsvis vill jag säga: Antag att man i en skolenhet har behov av lärare i ett annat ämne eller på ett annat stadium och man inte kan fylla det behovet med utbildade lärare, men man har en övertalighetssituation på något annat stadium eller inom några andra ämnen. Det finns lärare som är intresserade av att skaffa sig den här kompetensen, genomgå denna fortbildning, för att kunna tillgodose det behov som finns och ta i anspråk detta tjänsteutrymme. Med den skrivning som ni nu förespråkar, att den här fortbildningen inte skall anordnas förrän de tidigare utbildningsbehoven är tillgodosedda, dröjer det minst tio år innan vederbörande lärare kan få den här fortbildningen. Är avsikten med vad som nu står i utskottsbetänkandet att det skall vara på det sättet?

Avslutningsvis vill jag säga att det är intressant att se att det finns en majoritet, bestående av folkpartister, socialdemokrater och moderater, som tycker att fortbildningen skall utformas på detta sätt. Det skulle vara spännande att veta hur moderaterna tänker sig att det skall genomföras, när man samtidigt säger att man inte är beredd att anvisa de pengar som de båda andra partierna vill anvisa till denna utbildningsreform.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga centerreservationer i betänkandet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 30 BIRGITTA RYDLE (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara lämna en upplysning till Larz Johansson. Reservation 5 är villkorad till ett bifall till reservation 1. Om Larz Johansson och andra ansluter sig till reservation 1, så att den blir bifallen, kommer också reservation 5 upp till avgörande.

Anf. 31 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag blev litet besviken på det mycket tunna svaret. Jag hade ställt en rad konkreta frågor, som gällde alla partierna. Nu hade de båda talarna från moderata samlingspartiet och folkpartiet haft tillfälle att svara.

Det är naturligtvis mycket viktigt, om man ställer sig bakom majoriteten i ett utskottsbetänkande och gör så här klara ställningstaganden, att man också klarlägger innebörden av dessa uttalanden. Det är skälet till att jag har ställt ett antal frågor. Och jag tycker att det är betecknande för det allvar med vilket man tar på det här problemet, om man inte har ett enda konkret svar att ge på någon av dessa frågor.

Anf. 32 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Den nya lärarutbildningen för lärare i grundskolan har ibland betecknats som en avgörande insats för uppfyllande av läroplanens målfor-

muleringar. Sådana uttalanden är kanske en aning överdrivna. Men lärarutbildningen är naturligtvis en viktig byggsten i utbildningspolitiken när det gäller att nå önskade mål. En sten måste emellertid få sin bestämda plats i konstruktionen för att det som byggs skall bli vad man önskar.

Nu har detta hänt: Socialdemokrater och de som helst hade sett ett rivande av bygget – den nya lärarutbildningen – har funnit varandra, nämligen folkpartiet, moderaterna och socialdemokraterna. Nu går de hand i hand när det gäller utbildningsinnehåll och tjänstekonstruktion för de blivande lärarna.

Beträffande utbildningens innehåll sägs att de s. k. senarelärarna skall ha kunskaper motsvarande 40 poäng i de ämnen där de avser att specialisera sig. Vad menas med "specialisera sig"? Innebär inte detta att man nu är beredd att begära att lärarutbildningsenheterna i elfte timmen omarbetar sina kursplaner? Hur har ni tänkt att de skall hinna med det, när utbildningen börjar nu i höst? Och hur skall de studenter som har sökt till utbildningen informeras om de nya villkoren? Skall de nu få möjlighet att välja om? Och är det möjligt att inom beslutad poängram, 135 poäng, genomföra faktisk utbildning, omfattande 40 poäng i ämnen som de blivande lärarna skall undervisa i? För det är väl undervisning ni avser, även om ni skriver "specialisering"?

Jag måste ställa frågan: Avser utskottsmajoriteten att normala poäng i högskolan när det gäller denna lärarutbildning skall ha vissa procentpåslag, så att det hela åtminstone på papperet överensstämmer med vad ni har sagt? Och hur stora skall dessa procentpåslag vara – 20, 30 eller 40 %? Och inom vilka kursavsnitt skall ni ge studenterna dessa procentpåslag så att en normal poäng motsvarar 1,20 poäng?

Om det nu stipuleras att lärare måste ha 40 poäng i ämnen som de skall undervisa i, så undrar jag hur de tidigarelärare som undervisar i årskurserna 4–7 skall ses ur behörighetssynpunkt? De undervisar ju inom samma fält, alltså inom årskurserna 4–7. De utbildas för årskurserna 1–7, och senarelärarna för årskurserna 4–9. Skall senarelärarna nu, med de behörighetskrav som ni har formulerat i betänkandet, slå ut tidigarelärarna när det gäller att undervisa i årskurserna 4–7?

Jag kan tänka mig, fru talman, att moderaterna är mycket nöjda med den här effekten, för den överensstämmer ganska bra med deras idéer om hur lärarutbildningen skall se ut – att man driver tillbaka tidigarelärarna till att undervisa endast i årskurserna 1–3. Jag får gratulera moderaterna till denna framgång.

De enda lärare som, med den skrivning som utskottsmajoriteten nu har i betänkandet och så som utbildningen nu ser ut, egentligen får full ämnesbehörighet är, såvitt jag kan se, lärare i praktiskt-estetiskt ämne. Rätta mig om jag har fel, men motivera i så fall den rättelsen mycket noga på ett så intelligent sätt som möjligt.

Så till den föreslagna tjänstekonstruktionen. Det är självfallet så att om man vill gagna samarbete, så särskiljer man inte onödigtvis människor. Detsamma torde gälla lärare, eftersom de också är människor. Nu måste tydligen det för undervisningens skull skapas en rad olika tjänstekonstruktioner för lärare som skall undervisa inom en och samma skola, nämligen

grundskolan. Om drivkraften hade varit den att man inte hade velat trampa en del av dem som i dag arbetar i skolan på tårna så att säga, utan att man ville att de skulle få ha kvar den nuvarande rubriken på sitt arbete, så hade detta varit möjligt att tillgodose. Man hade kunnat ha två parallella system, om man hade velat det. Men nu bestämde sig utskottsmajoriteten för att man exakt skulle ange hur många tjänstekonstruktioner som skulle finnas. Då stannade man vid antalet nio.

Vi i vpk tyckte då att vi redan från början måste tala om hur vi vill att tjänstekonstruktionen skall se ut. Eftersom man inte heller avvaktar kommunernas skolplanering inför 90-talet – de nya lärarna kommer ju ut först då – sade vi: Okej, det räcker med en enda tjänstekonstruktion. Vi tror nämligen att lärarna själva har det omdömet och att skolledningen har det omdömet, att de inte sätter obehöriga och utbildade lärare att undervisa inom ämnesområden eller undervisningsavsnitt som de inte klarar av. Vi litar mer på personalen inom skolans område än vad ni andra gör.

Vi tycker att den framtida lärartjänstekonstruktionen skall utformas på ett sådant sätt att man, som jag sade tidigare, underlättar samarbete, att man underlättar arbete i läroplaner. Vad vinner man med det? Jo, man vinner det som Lars Leijonborg efterlyste, nämligen att eleverna inte som i dag riskerar att helt plötsligt ställas utan lärare, när läraren genomgår nödvändig och önskvärd fortbildning. Då finns det någon annan lärare som kan gå in med sina avsnitt inom de större undervisningsavsnitten eller -momenten. Har inte denna effektivitetsvinst föresvävat er?

Vi tror inte att de egentliga bevekelsegrunderna för den tjänstekonstruktion som nu föreslås är helt redovisade. Ett viktigt motiv – kanske inte för en del av socialdemokraterna men kanske för folkpartiet och moderaterna – är att genom den nu föreslagna tjänstekonstruktionen, i stället för att ta tillfället i akt att kalla lärare som undervisar på grundskolan för grundskollärare, effektivt se till att få en kraftig lönespridning framöver också bland lärarna i grundskolan. Att folkpartiet har det som mål, det vet jag, det har man sagt öppet och redigt. Men att socialdemokraterna hade detta som mål visste jag faktiskt inte. Denna lönespridning underlättar väl inte samarbetet mellan lärare i skolan? Detta kommer inte heller att leda till att vi får ett större inslag av manliga lärare på grundskolans lågstadium eller till att lågstadielärarna får någon höjning med den konstruktion som nu görs. Vi kommer att få färre manliga sökande till tidigareläroplanerutbildningen – var så säkra! Denna riksdag känner ju till lönemekanismerna – manligt och kvinnligt. Vad värre är är att den lönepolitik som är grunden till det beslut som ni i majoriteten nu vill att riksdagen skall fatta går stick i stäv mot riktningen i läroplanens mål om samarbete och utveckling, inte bara för lärarna utan också för eleverna.

Om ni nu håller kvalitetsfanan så högt som ni påstår – vilket jag i och för sig betvivlar, men låt oss säga att ni gör det – är det underligt att inte åtminstone folkpartiet och moderaterna går med på centerns och vpk:s förslag om förlängning av tidigareläroplanerutbildningen för att lärarna skall få kompetens att undervisa i engelska. Moderaterna säger ju ofta att det gäller att utveckla skolan och låta skolan experimentera litet grand. Ja, men vad ni omöjliggör då ni inte går med på att ge tidigarelärarna kompetens att undervisa i engelska är bl. a. det försök som har gjorts på orter strax utanför Stockholm.

Där har dessa lärare givit barn med läs- och skrivsvårigheter undervisning i engelska, vilket lett till att de lyckats bättre med sitt eget språk, svenska.

Varför vill ni inte ge tidigarelärarna denna kvalitetsförstärkning? Har ni tänkt er att det uteslutande skall vara senarelärare som skall undervisa i engelska på grundskolans lågstadium? Vad skall tidigarelärarna, lågstadielärarna eller mellanstadielärarna som i dag undervisar i engelska göra på de timmar då senarelärarna tar över deras undervisningstimmar? Skall ni sänka undervisningsskyldigheten för dem, eller vad skall ni göra?

Fru talman! Det finns många frågor i det här sammanhanget. Jag hoppas att Helge Hagberg eller kanske Bengt Göransson ger sig i kast med besvarandet av dem. I avvaktan på vad de har att säga yrkar jag bifall till de reservationer som vpk-representanter har fogat till detta betänkande.

Anf. 33 HELGE HAGBERG (s):

Fru talman! Lärartjänsterna och lärarfortbildningen ingår i årets budgetproposition, som innehåller slutliga förslag på organisationen för tjänsterna och förslag om en kraftig satsning på fortbildning. Redan 1985 beslöt riksdagen på regeringens förslag om en ny lärarutbildning. Den reformen kunde inte beslutas i full enighet. Lärarorganisationerna, liksom partierna, hade olika åsikter. När tjänsteorganisationen för lärarna i grundskolan och grundvux slutligen fastställs står åter parter och partier emot varandra.

Låt mig ändå tro att oenigheten inte kommer att betyda att det kommer att uppstå svåra sår när vi i övrigt kan driva förändringsarbete i skolan. Kanske gäller skillnaden i åsikter bl. a. vad och vem som skall bestämma vad i skolan. Vi har haft en rad debatter i och om skolan. Det har därvid också framförts krav på att låta skolkommunerna få mera ansvar och befogenheter.

Frågan om lärartjänstorganisationen gäller i hög grad om vi skall besluta på centralt håll eller överlåta hela anställningsförfarandet åt det lokala fältet.

Det är kanske riktigt att vi fått diskutera olika beslutsnivåer i skolan. Men nu skall också sägas att vi alltför länge diskuterat skolfrågorna utan att någon gång komma till beslut. Den segslitna frågan om lärarutbildningen skulle naturligtvis inte ha fått pågå så länge som den har gjort. Grundskolan har uppnått sina 25 år, innan man kommer till klarhet om en lärarutbildning anpassad till just denna grundskola. Parter och partier har blockerat varandra och ingenting hände.

Den snart förestående starten för en ny lärarutbildning får hälsas med tillfredsställelse. De som varit emot de förslag som nu genomförs accepterar faktum, och därmed lämnar vi ett viktigt skede i grundskolan.

Lärarutbildningens organisation förutsätter flera inriktningar av lärare som skall verka i grundskolan. Vi bryter *inte* upp grundskolan vare sig med lärarutbildningen eller med den lärartjänstorganisation som vi nu står i begrepp att fatta beslut om. Lärarna skall inte längre vara klass- och ämneslärare utan vara skickade att verka över klass- och stadiegränserna.

Utgångspunkten för lärartjänsterna har sammanfattats i fyra punkter.

För det första är det självklart att undervisningen i skolan skall handhas av lärare som är kompetenta för uppgiften. Det innebär att lärarna skall undervisa i de ämnen och de årskurser de är utbildade för. Lärartjänsterna måste utformas så att de garanterar detta.

För det andra bidrar lärartjänsterna genom sin konstruktion till en utveckling och förnyelse av skolundervisningen i enlighet med de pedagogiska intentioner som präglar grundskolans läroplan. Exempelvis ligger det ett stort pedagogiskt värde i att lärare på högstadiet undervisar i fler samhällsorienterande resp. naturorienterande ämnen än vad som sker i dag. I dag är lärarna och ämnesgrupperna uppsplittrade, vilket försvårar bl. a. elevsocial utveckling. Lärartjänsterna skall konstrueras så att de främjar detta.

Den tredje utgångspunkten är att lärarna som i dag är behöriga att inneha tjänst i vår grundskola skall vara det också i den nya tjänsteorganisationen. Det betyder att befintliga lärare inte skall behöva fortbilda sig för att vara behöriga. De skall också ha samma möjligheter som de nyutbildade lärarna att söka lediga tjänster i framtiden.

För det fjärde skall tjänsteorganisationen vara enkel och lätthanterlig.

Nu har två modeller varit aktuella för lärartjänsterna:

- a) att anknyta lärarutbildningen. Då kan man ha ända upp till tio tjänster med olika ämnen och årskursinriktningar. Samtliga lärare benämns "grundskollärare" och var och en av dem undervisar i de ämnen och årskurser som de utbildat sig för.
- b) att skapa en enda tjänst, en grundskollärartjänst. Alla lärare som har genomgått grundskollärlinjen – oavsett ämnes- och årskursinriktning – är behöriga till tjänster. Tjänstgöringen för den enskilde läraren förläggs med beaktande av vederbörandes kompetens och skolans behov till de ämnen och årskurser som man lokalt på skolan finner lämpligast.

I det här valet har en stor majoritet förespråkade det första alternativet, och motiven är flera:

- Det garanterar överensstämmelse med utbildning och tjänstgöring.
- Det innebär den minsta risken för att läraren skall tvingas undervisa i ämnen i vilka läraren saknar tillräckliga kunskaper.
- Det blir en signal till lärarutbildningens ansvariga och skolkontoren om vilka tjänster som finns och om vad som krävs för att inneha dessa.
- Det blir enkelt i jämförelse med dagens situation, då tjänstekategorierna blir färre än i dag.
- Det bidrar till kostnadsbesparingar.
- Övergångsproblemen kan lösas på ett bra sätt.
- Det blir rätt undervisning i skolan. Detsamma gäller i lärarhögskolorna.
Med andra ord: Det blir kvalitet och ekonomi i förslaget.

Syftet med en ny lärarutbildning är att förbättra undervisningen i grundskolan. Bl. a. skall elever som har särskilda problem få bättre stöd i sin undervisning. Det finns brister i elevernas basfärdigheter. Att tillgodose dessa behov är nog så viktiga motiv för en ny lärarutbildningsreform.

Det är naturligt att även lärarfortbildningen, som ansluter till reformen, bestäms utifrån dessa behov av förbättringar i skolan. Men det skall också kopplas till övriga insatser som redan görs i kommunerna för att utveckla vår skola.

Prioriteringen i fortbildningen får sägas gälla följande:

1. Fortbildningen skall utveckla den allmänna och specialpedagogiska kompetensen hos alla lärare i skolan. Syftet med fortbildningen är att förena lärarnas grundsyn och professionalism och att öka deras förutsättningar att hjälpa de elever som möter svårigheter i skolan.

2. Fortbildning av låg- och mellanstadielärare i matematik och naturorienterande ämnen samt i svenska. Syftet med fortbildningen är att öka klasslärarnas kompetens att träna elevernas grundläggande kunskaper i dessa ämnen.

3. Fortbildning av högstadielärare i ytterligare några ämnen, framför allt i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen samt i matematik. Syftet med fortbildningen är att bredda lärarnas ämneskompetens och därmed göra det lättare för dem att anlägga ett samlat perspektiv när det gäller undervisningen. Ett annat syfte är att minska antalet lärare kring eleverna, så att skolan bättre än som i dag är fallet kan ta ett socialt ansvar för eleverna.

4. Även fortbildning av lärare som vill och kan vidga sin tjänstgöring över stadier skall ambitionen innefatta.

Regeringen anslår därför, utöver medlen för lokalt utvecklingsarbete, 50 miljoner varje år under en tioårsperiod. På fortbildningen kommer det alltså under en tioårsperiod att satsas 0,5 miljarder.

Slutligen vill jag slå fast att det är glädjande att det är så stor uppslutning kring regeringens förslag till tjänsteorganisation. På sikt hoppas jag att alla parter och partier skall finna att den föreslagna anknytningen till specialiseringarna i lärarutbildningen blir en bra och rimlig lösning.

Vi har över 100 000 lärare i den svenska grundskolan. Det kommer naturligtvis att ta lång tid, innan de nya lärarna blir någon faktor i skolan. Det är de lärare med fortbildning som vi för närvarande har som i varje fall under detta sekel numerärt kommer att utgöra den största gruppen. Dessa kommer i förening med de nyexaminerade att medverka till en innovation i sättet att undervisa. Det ger våra framtida elever bättre förutsättningar för kunskapsinläringen.

Vi skall tro att det blir en ny framgång för den svenska skolan. Med det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på de reservationer som har fogats till betänkandet.

Anf. 34 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Fru talman! Inte ett enda frågetecken rätade Helge Hagberg ut med sitt anförande. Jag vill ställa två frågor.

För det första: Hur blir det nu med behörigheten för de tidigarelärare som skall undervisa i årskurserna 4–7? Kommer de att slås ut av senarelärarna, som skall ha 40 poäng i ämnen som de skall specialisera sig i? Kommer senarelärarna att driva tillbaka tidigarelärarna till att undervisa i årskurserna 1–3 från behörighetsaspekt?

För det andra: Hur främjas jämställdhetsarbetet genom en ökad lönespridning, Helge Hagberg?

Helge Hagberg sade att det förslag som nu föreligger innebär ekonomi och kvalitet. Ja, det blir billigt och krångligt.

Anf. 35 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är inte utan att jag tycker litet synd om Helge Hagberg, som måste företräda en utskottsmajoritet av vilken han sedan inte får någon som helst hjälp. Moderater och folkpartister sitter tysta i sina bänkar.

Först har de lurat på er socialdemokrater en massa uppfattningar och åsikter som ni har skrivit in i utskottsbetänkandet, men sedan hjälper de inte till på något sätt med att förklara, argumentera eller redovisa vad detta egentligen skall betyda. Det är möjligt att tystnaden beror på en total avsaknad av kunskaper...

Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Helge Hagbergs anförande.

Anf. 37 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt.

Helge Hagberg hade här möjlighet att själv försöka reda ut allt detta. Då säger han att det nu görs en kraftig satsning på fortbildningen, med 50 milj. kr. om året. 50 milj. kr. är ungefär 500 kr. per lärare, Helge Hagberg, och det är inte mycket till fortbildning.

Sedan säger Helge Hagberg att frågan är om beslut skall fattas centralt eller om anställningsförfarandet skall överlåtas på det lokala fältet. Nog trodde jag att Helge Hagberg visste att det sedan 1982 är landets kommuner som själva anställer sina lärare och att det dessförinnan var läns skolnämnderna som gjorde det. Det är ingenting som förändras genom detta ärende. Eller är det meningen att kommunerna skall tas ifrån anställningsförfarandet och att det skall läggas centralt? Vad betyder egentligen uttalandet?

Helge Hagberg säger återigen att överensstämmelse nu skall garanteras, och då är min fråga: Hur kan färre tjänster garantera mer än det flertal tjänster som finns i dag? Det är inte tjänsternas antal som innebär någon garanti.

Jag måste upprepa en konkret fråga till Helge Hagberg. För t. ex. NO-lärare ingår fyra ämnen i utbildningen, men kommer denna konstruktion att ge dem behörighet att undervisa i tre eller i fyra ämnen? Det är en viktig fråga som vi måste få svar på.

Det räcker inte, Helge Hagberg, att läsa innantill ur utskottsbetänkandet, som vi alla har läst. Jag vill veta vad ni egentligen menar med allt detta som är så dunkelt uttryckt. Förhoppningsvis vet fru talmannen vad det är ni har menat med det ni skriver. I så fall skall ni förklara det.

Anf. 38 HELGE HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Många frågor har ställts. Jag har icke ställt en enda fråga. Men vi kan försöka säga så här: Naturligtvis är inte den ena varianten som har valts den bästa och den andra den sämsta. Det har teoretiskt sett gått att välja båda. Men majoriteten har funnit att den tjänstekonstruktion vi nu väljer uppfyller de mål som vi i övrigt har i vår grundskola. Det är också den organisation vi bäst kan hantera. Vi kommer att veta att lärarna tjänstgör där vi vill att de skall tjänstgöra.

Frågetecknet är större för er som har valt en enda grundskollärartjänst.

Denna diskussion är teoretisk, eftersom det förslaget inte skall gälla. Men om vi skulle anta det förslaget uppstår fler frågetecken än med det förslag till tjänsteorganisation som nu läggs fram.

Några frågor kanske jag ändå kan besvara. Det frågas t. ex. om lärarfortbildningen nu skall ge ett poängtal på 40 poäng i ett visst ämne. Det är naturligtvis inte så. De som skall lärarfortbilda sig är lärare som har varit ute i skolan många år. De har fått mycken erfarenhet och kunskap. De får en fortbildning som ger dem kompetens att undervisa i detta ämne.

När det gäller möjligheten att nå fullständig behörighet i en lärartjänst ger den modell vi väljer den största möjligheten att få en kompetent och behörig lärare till 100 %. Med er modell ges möjlighet till en rörlig ambitionsnivå mellan 50 och 75 %. Det är skillnaden på ett ungefär. Egentligen är det svårare för er att ge svar på alla de frågeställningar ni reser mot den tjänsteorganisation som nu föreslås om ni vänder frågorna mot ert eget förslag.

Anf. 39 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Fru talman! Får jag säga så här till Helge Hagberg. När vi säger att tjänsten kan kallas grundskollärare när undervisningen bedrivs på grundskolan, handlar det om att vi tror att lärarna och skollädaingen har omdömet att inte sätta utbildade, obehöriga eller inkompetenta lärare att undervisa våra barn i skolan. Inte sätter man en snickare att svetsa tryckkärl. Det kan vara ett exempel på att det räcker med en tjänst.

Jag ställde en fråga som det skulle vara mycket intressant att få svar på. Hur bidrar man till ökad jämlikhet och till jämställdhetsarbetet inom skolan med en ökad lönespridning, som säkert blir resultatet av det förslag till tjänstekonstruktion i skolan som ni nu lägger fram tillsammans med moderaterna och folkpartiet? Tror inte Helge Hagberg att det med denna tjänstekonstruktion blir en dominans av kvinnor som undervisar i de tidigare årskurserna i grundskolan? Eller om Helge Hagberg tänker sig motsatsen: Varför tror han att fler män kommer att vilja undervisa i de lägre årskurserna, där säkert de lägre lönerna kommer att finnas?

Anf. 40 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Många frågor har ställts, säger Helge Hagberg, och det är faktiskt nödvändigt. När ett utskottsbetänkande inte ger klara besked skall man kunna gå till riksdagsprotokollet och se vad som har sagts i debatten för att få dessa besked. Jag försäkrar Helge Hagberg att om vi kunde samla en majoritet i kammaren för vårt förslag kan vi naturligtvis argumentera för det och förklara det in i minsta detalj. Vi är alldeles övertygade om att det hänger ihop och är fullt genomförbart. Tyvärr kan man inte säga detsamma om majoritetsförslaget.

Nu säger Helge Hagberg att det inte behövs 40 poäng i det ämne som man enligt majoritetstexten skall specialisera sig i. Ja, behövs det eller behövs det inte? Enligt Helge Hagberg behövs det inte, men enligt utskottstexten behövs det. Enligt vårt förslag, säger Helge Hagberg, får vi en överensstämmelse till 100 % mellan sökt tjänst och utbildningens innehåll. Det var en nyhet, det står inte någonstans i utskottsbetänkandet. Det finns en gällande

förordning som säger 50 %. Nu skall det alltså vara 100 %. Är Helge Hagberg övertygad om att han kommer att lyckas med att förse alla landets skolor med till 100 % utbildade lärare i vartenda ämne och i varenda årskurs?

I anslutning till detta vill jag veta följande: Om det nu krävs 40 poäng för att vara behörig och det t. ex. i NO-blocket ingår fyra ämnen i utbildningen, då kvarstår frågan, Helge Hagberg, – och det är oerhört viktigt att vi får ett ordentligt svar på den nu: Är man behörig att undervisa i tre ämnen eller i fyra ämnen? Den frågan måste Helge Hagberg kunna svara på innan denna debatt avslutas.

Anf. 41 HELGE HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Till Björn Samuelson vill jag säga följande vad beträffar jämställdhetsambitionerna. Jag tror att vi i den nya tjänsteorganisationen får större möjlighet att hävda jämställdheten än vad som hittills varit fallet. På den punkten har vi en större ambition, och vi tror att det skall bli möjligt att åstadkomma ett större mått av jämställdhet i fortsättningen. Vi har faktiskt inte något lönepolitiskt motiv för att bestämma denna tjänstekonstruktion, utan det är de skolpedagogiska motiven som är de viktiga.

Larz Johansson talar om en lärarfortbildning som inte ger 40 poäng. Men ni har väl inte heller något förslag till en fortbildning som ger 40 poäng och behörighet. Ni står således i samma situation som vi. Ni föreslår 150 milj. kr. till fortbildning av lärare. För övrigt har centerpartiet våldsamt mycket pengar på alla områden att ge till det svenska skolväsendet. Ni har inte alltid ett kostnadsmedvetande, utan era förslag är mera uttryck för en vision om att anslagen till skolan skall vara desamma som tidigare. Även om elevantalet minskar och även om dimensionen på verksamheten blir mindre skall pengarna ändå finnas kvar. Något liknande har ni uttryckt.

Detta önskemål är naturligtvis inte särskilt preciserat och inte riktigt trovärdigt. Vi skall väl ändå ha ambitionen att vara kostnadsmedvetna. Anslagen skall vara motiverade, och vi skall vara fullt ansvariga inför allmänheten för de ambitionsnivåer vi lägger oss på.

Det är skillnad på behörighet och kompetens. Vi får ibland kompetenta lärare; oftast blir dessa också behöriga. För en lång tid framöver kommer det att finnas såväl behöriga som kompetenta lärare i en annan lärares fjärde ämne, som denne icke har behörighet eller kompetens i. Då går alltså den äldre lärare som för närvarande finns i systemet in. Vi får sedan se hur läraren fortbildar eller egenutbildar sig för att nå behörighet och kompetens.

Om detta inte är tillräckligt får vi överväga att satsa på nya åtgärder, så att vi på lång sikt får lärare som uppfyller alla de grundläggande krav som vi ställer på lärare som skall tjänstgöra i skolan.

Förste vice talmannen anmälde att Björn Samuelson och Larz Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 42 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Jag har begärt ordet i denna debatt därför att den fråga som nu diskuteras är en av de frågor som har fått den största uppmärksamheten i

skoldebatten under våren. Trots att kammarens tid är ansträngd har jag utnyttjat den möjlighet som finns för ett statsråd att gå in i debatten.

Jag vill på denna punkt ta mig friheten att föra några politiska resonemang om bakgrunden till den diskussion vi för. Jag tror att det är viktigt att klargöra vad som är huvudsak och bisak. Det som har varit viktigt för regeringen och som är viktigt för riksdagen när den tar ställning till denna fråga är, som jag ser det, att möjliggöra en lärarutbildningsreform för den grundskola om vilken beslut fattades 1960 och vars genomförande ägde rum med början 1962. Vi har alltså haft en lång process där grundskolan har haft lärare som icke har haft en utbildning anpassad för den skolform de har arbetat i. Genom det beslut som fattades 1985 har vi nu fått en anpassad utbildning.

1985 års beslut illustrerar hur besluten för grundskolan har vuxit fram. 1985 års beslut om lärarutbildningsreformen är också ett resultat av en politisk kompromiss. Det har funnits olika uppfattningar. Några ville ha en enhetlig lärartjänst och lärarutbildning för hela grundskolan, andra ville ha en strikt ämnesuppdelad lärarutbildning. Efter mycken vända och långa utredningar nåddes en uppgörelse i riksdagen. Lars Leijonborg påpekar att uppgörelsen genomfördes i en riksdag där socialdemokraterna fick stöd av centern och vpk. Samtidigt skall man veta hur bräcklig den uppgörelse var som träffades i riksdagen.

När Ulf Adelsohn i sin dagbok berättar om hur moderaterna tog emot beskedet att centern träffat en uppgörelse, konstaterar han att det egentligen var Larz Johansson som träffade uppgörelsen. Detta säger något om Larz Johanssons starka ställning i sitt parti. Det har jag ingen anledning att i detta stycke beklaga. Men Ulf Adelsohn skriver också i boken att om moderaterna fått träffa centerledningen hade situationen blivit en annan. Detta hör till de intressanta delarna av Ulf Adelsohns tidiga memoarbok.

Då må man kanske inte förtänka ett statsråd som tycker att den kompromiss som har träffats på ett så bräckligt underlag bör stärkas om man anser att lärarutbildningsreformen är det viktiga. I det förslag som utarbetats har jag ansett det nödvändigt att till varje pris stå fast vid kompromissen om lärarutbildningen.

Jag möter lärare som är företrädare för sina fackliga organisationer och som säger att man med en annan tjänstekonstruktion än den regeringen förslår kunde göra lärarutbildningsreformen litet bättre. Man skulle kunna flytta den ett steg framåt, som det uttrycks. Då måste jag utifrån politiska utgångspunkter säga: Om vi nu är angelägna om att genomföra en lärarutbildningsreform bör vi inte agera så, att vi skapar risker för en ny uppsplitande strid om lärarutbildningen. Jag konstaterar därför med stor tillfredsställelse att det av betänkandet framgår – vilket också Larz Johansson noterat – att folkpartiet och moderata samlingspartiet faktiskt accepterar att så här är det och att man nu får göra det bästa av situationen sådan den är. Jag tror att grundskolan mår väl av att man inte börjar om från början med den diskussionen.

Detta är en viktig bakgrund till det förslag som föreligger.

Vi har valt att lägga fram ett tjänsteorganisationsförslag som förstärker utbildningsinriktningarna. Vi kan ha önskemål om – och många har det – att man skulle avskaffa stadierna. Men faktum är att riksdagen inte har fattat

något beslut om det. Det finns ingenting i texten i propositionen år 1985 om detta. Tvärtom sägs i propositionen att lärarutbildningen bör utgå från den grundläggande strukturen i skolväsendet. Det sägs ingenting om en stadietförändring. Det har jag velat respektera när jag lagt fram detta förslag.

De som anser att vi skulle kunna åstadkomma någonting bättre genom att ha en tjänsteorganisation som avskaffar stadierna ger faktiskt ett motiv för dem som vill riva upp hela reformen att verka härför. Jag tycker inte att vi har anledning att i dag inta en ståndpunkt som ger dessa konsekvenser.

Larz Johansson frågar: Av vilken anledning skulle uppluckrade stadiegränser ställa krav på nya skolbyggen? Det trodde jag att Larz Johansson kände till, men han kanske inte var med på Läraryrkesförbundet Skolforum förra året, där man från lärarorganisationerna var mycket bestämd och frågade: Är ni politiker nu medvetna om att den nya lärarutbildningen kräver att vi bygger nya skolor? Det var en av huvudfrågorna till min kollega Lennart Bodström vid det tillfället.

Jag har ute i landet mött många som sagt att de har förstått att det krävs att vi bygger skolor som passar för de nya lärarutbildningarna. Det finns då för regeringens del anledning att understryka att något sådant beslut inte har fattats. Det är viktigt att vi använder våra resurser till att utbilda lärare, till att ge dem en god utbildning för de uppgifter de skall utföra, och att vi inte låser resurser för att bygga nya skolor. Det skulle dessutom medföra en oerhört stor utslagning av många små skolor. Kanske skulle vi tvingas lägga ned 800 skolor, om man drog så långtgående konsekvenser. Det är därför denna formulering finns här, och det är därför de här resonemangen förs.

Björn Samuelson har på en punkt distanserat sig från Larz Johanssons resonemang. Larz Johansson framhåller att det är viktigt att läraren faktiskt har kompetens – jag förmodar att han menar dokumenterad kompetens. Björn Samuelson är litet mer lättsinnig när det gäller kraven på vad lärarna skall kunna. Björn Samuelson säger att läraren väl har tillräckligt gott omdöme för att kunna tala om i vilka ämnen han kan undervisa. En lättsinnigare kompetensbeskrivning har jag aldrig hört talas om. Vi skulle alltså säga till lärarna: Tala om i vilka ämnen ni vill undervisa, så får ni göra det, eftersom vi litar på ert omdöme. Jag tycker faktiskt att vi har anledning att vara något mer precisa i våra kompetenskrav. Vi kan inte ha en så allmän formulering.

Det är i själva verket detta, Larz Johansson och Björn Samuelson, som är skälet till att jag i det förslag som jag förelade regeringen och som regeringen framförde i årets budgetproposition pekade på att vi behövde en något stramare inriktning och en större precisering när det gäller kompetenskraven för olika tjänster. Jag har nämligen utgått från att ingen i en lokal skolstyrelse på allvar kommer att hävda att en lärare skall kunna lämna in en "självdeklaration", där han talar om i vilka ämnen han anser sig vara kompetent att undervisa. Man kommer att få ett system, där man lokalt fastställer kompetenser och ställer villkor helt utifrån ett lokalt bedömande. Då blir det ett tjänstesystem som innebär att man i en kommun, där man tycker att det är trevligt med de gamla adjunktstjänsterna, väljer att beskriva adjunktstjänster, medan man i en annan kommun kan få en helt annan tjänstebeskrivning. Detta tror jag inte grundskolan mår väl av, om man

önskar upprätthålla den gemensamma strukturen för skolan.

Jag vill alltså, fru talman, på den här punkten göra dessa klarlägganden, dessa preciseringar. Detta är inte en löncpolitisk debatt. Jag har mycket svårt att förstå varför en ökad lönespridning skulle bli följden av att man preciserar hur människor skall tjänstgöra. Alla är väl inte svetsare i Björn Samuelsons värld. Nu har Björn Samuelson det litet enkelt, eftersom han är revolutionär. Han kan alltid nöja sig med att stå vid sidan av verkligheten och förbanna den, medan andra får försöka iakttä hur verkligheten ser ut, leva i den och ta ställning till den.

När det gäller de detaljfrågor som tagits upp och som naturligtvis är viktiga undrar jag: Hur skall man se på 40-poängskravet och få villkoret 135 poäng att stämma i det stycket? Då måste jag påpeka vad som faktiskt sägs i betänkandet och propositionen, att man inom ramen för en planering skall beakta de samordningsvinster som kan göras, eftersom vi i fråga om de ämnen det gäller har betydande överlappningar.

Också detta är ett svar på den fråga som ställts. I övrigt har ju inte de som protesterar mot utskottsskrivningen gjort några alternativa redovisningar av sina planer.

Anf. 43 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Bengt Göransson inledde sitt anförande med att säga att han skulle ge något slags politisk bakgrundsbeskrivning. Jag trodde att han då skulle ha utbildningsideologiska utgångspunkter. Jag kunde inte drömma om att det var på nivån Ulf Adelsohns memoarer han ämnade röra sig.

Men nu förstår jag ungefär hur Bengt Göransson ser på saken. Oavsett om det föreligger bräcklig eller icke bräcklig grund för utskottsmajoriteter, så är naturligtvis skälet till att folkpartister och moderater varit så tysta att de egentligen inte haft särskilt mycket med det här att göra, utan detta har Bengt Göransson kommit överens om med Calle Bildt. Så enkelt är det naturligtvis.

Jag var faktiskt med på Skolforum vid det aktuella tillfället, och jag vill beteckna det referat som Bengt Göransson nu lämnade och de slutsatser han drog av resonemangen som rent nonsens. Ingen har ifrågasatt att det skulle krävas omfattande ny- och ombyggnader om man luckrade upp stadiegränserna. Ingen har ifrågasatt att man därför skulle lägga ner 800 skolor. Däremot är det så att om man har en mer flexibel personalplanering, en bredare lärarkompetens, blir det lättare att behålla små skolor i olika delar av landet, inte minst högstadieskolor. Det trodde jag att Bengt Göransson kände till.

Utskottsbetänkandet ger ju uttryck för en mängd saker som inte fanns med i budgetpropositionen. Därför är det så viktigt att vinna klarhet härvidlag.

Jag tycker fortfarande att Bengt Göransson gick som katten kring het gröt när det gäller poängfrågan. Det är klart att vi har varit medvetna om att man kan göra samordningsvinster. Detta står ju redan i lärarutbildningspropositionen, och det var den diskussionen vi förde. Men nu har det preciserats att det är 40 poäng man behöver om man skall specialisera sig i ett ämne. Jag har förstått det hela så, att de övriga partier som är med om förslaget på denna punkt har uppfattat 40 poäng som ett definitivt krav.

Då kvarstår frågan: Om man har utbildning med 40 poäng i tre NO-ämnena

och 15 poäng i ett fjärde ämne, är man då behörig i tre eller fyra ämnen – de fyra ämnen som tjänsten innehåller?

Anf. 44 BJÖRN SAMUELSON (vpk), replik:

Fru talman! Vi fick reda på att bevekelsegrunden för den tjänstekonstruktion som nu ligger på riksdagens bord från majoritetens sida inte var någonting annat än ett frieri från Bengt Göransson till folkpartiet och moderata samlingspartiet. Det var vad han sade i talarstolen.

Får jag i detta sammanhang något kommentera detta med revolutionär och reform. Jag har inget emot väl genomtänkta politiska reformer som syftar till kvalitativa förbättringar inom utbildningssystemet. Det står inte i strid med en revolutionär politik på något sätt. Reformistisk idioti har jag däremot inget till övers för.

Bengt Göransson talade om lättsinnighet och kompetens. Hur kommenterar han då sitt hårdnackade motstånd mot att förlänga tidigareläro-utbildningen med 20 poäng, så att de lärarna får kompetens att undervisa i engelska? Bengt Göransson säger också att läro-utbildningen skall anpassas till stadierna. Det är också ett sätt att svara på frågan.

Det kommer faktiskt att bli så att tidigarelärarna trängs tillbaka för att undervisa i årskurserna 1–3 så fort det uppenbarar sig en senarelärare i årskurserna 4–7.

Det kan väl hända att man kan kosta på sig, Bengt Göransson, att vara litet lättsinnig i en del debatter. Att vara lättsinnig och frånvarande är värre.

Anf. 45 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Något felreferat av Skolforum från förra året har jag icke gjort mig skyldig till. Jag har mycket noga följt de diskussioner som fördes där. Jag har också senare från andra håll – även ute i skolstyrelserna och i kommunerna – hört att man har dragit slutsatsen att man har att ta ställning till omfattande skolbyggen för att passa den nya läro-utbildningen. På den punkten har jag sett det som angeläget att i årets budgetproposition klarlägga att riksdagen inte har fattat några sådana beslut.

När det gäller poängen för lärarna, sägs det inte att man skall ha tillbringat en viss tid med studier som svarar mot 40 poäng. Det talas om att man skall ha kunskaper motsvarande 40 poäng. Det kan dokumenteras på flera sätt. Samordningsvinsten är faktiskt ett sätt att skaffa sig kunskaper som ingår i 40-poängsramen för ett ämne.

Jag vill vända mig till både Larz Johansson och Björn Samuelson när det gäller frågan om min politiska bedömning i det avseendet. Larz Johansson trodde att jag skulle tala ideologi, och inte låta politik vara Ulf Adelsohns memoarer. Det var inte hänvisningen till Ulf Adelsohns memoarer som var grunden för min politiska bedömning. Avsikter och bakomliggande tankar finns dokumenterade.

Jag har i detta stycke nöjt mig med att framhålla att läro-utbildningsreformen är den för regeringen mest centrala frågan. Det är den vi vill slå vakt om. Vi vill nu se till att den kan genomföras. Det finns anledning att beakta de politiska realiteterna.

Björn Samuelson, jag tar till mig och känner mig träffad. Jag erkänner

poängen när det gäller den reformistiska idiotin. Den snytingen får jag tåla. Jag erkänner dock att jag känner mig något blodig om näsan för den.

Däremot vill jag absolut inte godkänna påståendet om att mitt inlägg här skulle ha syftat till att redovisa någon form av frieri till moderater och folkpartister. Det handlar inte om det. Jag tillhör dock en regering som utgår ifrån att moderater och folkpartister existerar i sinnevärlden och att de uppfattningar och avsikter som de har är reela. Dessa uppfattningar och avsikter måste beaktas i en politisk debatt. Vi har när det gäller grundskolan ideligen träffat överenskommelser och nått resultat tack vare kompromisser. Jag tillhör inte dem som principiellt avfärdar kompromissen. Den är en syntes, och nödvändig för att vi skall kunna utträta något, nå resultat, fastlägga riktlinjer och genomföra förändringar. Jag föredrar den konstruktiva kompromissen framför den ärorika reservationen, även om det skulle vara trevligt att emellanåt gå omkring med den ärorika reservationen uppspänd på en fanstång, för att visa hur duktig man egentligen skulle ha kunnat vara, därest man fått tillfälle att vara med.

Ställningstagandet beträffande lärarutbildningsreformen är ett sätt att medverka till att reformen nu kan förankras, och respekteras och genomföras. De uttalanden som har gjorts i utskottsbetänkandet av moderater och folkpartister visar att de är beredda att acceptera reformen. Det bestyrkte också Larz Johansson i sitt första inlägg. Med de skrivningarna tycker jag att man kan acceptera en lärartjänstorganisation med nio slag av tjänster, även om några, kanske t. o. m. många, hade önskat en organisation med endast ett slags tjänst. Om det hade gällt att säkra lärarutbildningsreformen, kan jag tänka mig att en och annan hade sagt att även en organisation med tio olika tjänster skulle kunna accepteras, för att uppnå resultatet att få lärare som har en utbildning för den grundskola vi nu har haft i 25 år.

Anf. 46 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag besökte Skolforum både i år och förra året. I år handlade programmet till stor del om på vilket sätt man skulle kunna skaka fram nödvändiga resurser för att underhålla de skolbyggnader som vi har. Jag har sannerligen inte mött några omfattande krav på om- och nybyggnader från skolorna. Det handlar om att skaka fram de kronor som behövs för att få en dräglig tillvaro – köpa litet målarfärg, se till att inte taken ramlar in och fönstren blåser ut.

Den debatt vi för är ganska intressant och oerhört informativ. Bengt Göransson avslöjar här hela spelet bakom sitt resonemang. Det var, enligt Bengt Göranssons sätt att resonera, utomordentligt bra att i samband med lärarutbildningsreformen träffa en kompromiss med centern och vpk. Då sydde man in dem. När det gäller lärartjänstkonstruktionen träffar man en kompromiss med moderater och folkpartister, så har man sytt in dem också. Sedan kan vi alla vara överens.

Man kan naturligtvis se det så lättsamt som Bengt Göransson. Men det ställs en del krav på de beslut som fattas här i riksdagen. När de besluten i långa stycken ter sig både oförklarliga och osammanhängande, är det viktigt att man i riksdagsdebatten reder ut vad man egentligen har avsett och vad som är bakgrunden till den kompromiss som har gjorts. Besluten skall ju tillämpas i praktiken.

Fortfarande kvarstår en lång rad frågetecken. Jag har inte en chans att upprepa alla de frågor som jag tog upp i mitt inledningsanförande. Ingen av dem har i praktiken besvarats. Det kommer att vålla mycket bekymmer, inte minst ute på lärarhögskolorna, där man nu är inne i slutfasen av planeringen inför höstens utbildningsstart. Det kommer att vålla mycket bekymmer ute i kommunerna, när man skall fundera över vad som menas med allt som sägs i detta betänkande. Jag är inte alldeles övertygad om att man kommer att känna att man har fått klara besked när man har läst referaten från denna debatt, t. ex. de svar som Helge Hagberg har givit här.

Anf. 47 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Naturligtvis måste jämställdhetsarbetet lyftas in i varje del av också den utbildningspolitiska debatten, och löner och priser är viktiga verktyg i jämställdhetsarbetet. Nu bestrider Bengt Göransson att det skulle finnas någon lönepolitisk idé bakom förslaget till tjänstekonstruktioner.

”Då läser jag högt ur betänkandet på s. 7: ”Det” – dvs. tjänstekonstruktionssystemet – ”ger större möjlighet till precisering i fråga om löne- och anställningsvillkor och de turordningsregler som behövs då lärare måste sägas upp på grund av arbetsbrist.”

Det står alltså klart och tydligt att detta är ett verktyg för att precisera löne- och anställningsvillkor. Det står ingenting om lika lön för lika arbete.

Anf. 48 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Självfallet, Björn Samuelson, ger en sådan här skrivning större möjligheter att precisera löne- och anställningsvillkor, men det betyder för den skull inte att lönespridningen behöver öka. Alldeles uppenbart är ändå att möjligheten att precisera löne- och anställningsvillkor finns.

Björn Samuelson visar genom det här inlägget – vilket naturligtvis i och för sig är respektabelt – att han egentligen hade velat utgå från den enhetliga lönen som grund för beskrivning av lärartjänster. Men det har egentligen ingen av dem som fört resonemanget tidigare sagt.

Jag tycker att Larz Johansson drar en helt felaktig slutsats när han efter mitt resonemang om bakgrund och avsikter säger att detta visar att socialdemokraterna först gör upp med centern och vpk och sedan lämnar dem i sticket för att göra upp med moderater och folkpartister för att sy in dem. Det är ju inte så.

För Larz Johansson har en enhetlig tjänsteorganisation uppenbarligen varit en förutsättning för en ny grundskollärareform. Får han inte en tjänst, är det lika bra att inte ha någon lärarutbildningsreform – om jag lyssnar på vad han faktiskt säger. Jag har sagt: När socialdemokraterna har tittat på den lärarutbildningsreform som vi har beslutat om har vi sett den som så viktig och kompromissen som så ömtålig att vi inte har varit beredda att med tjänstekonstruktionsåtgärder försöka förändra utbildningsreformens innehåll, vilket åtskilliga av dem som diskuterat tjänsteorganisationen har sagt skulle vara avsikten med en annan tjänsteorganisation. Det är vad det handlar om.

Jag ser det angeläget att än en gång betona att lärarutbildningsreformen är den viktiga. Det är den det finns anledning att slå vakt om. Då får vi ta en tjänstekonstruktion som inte äventyrar den utbildningsreformen.

Larz Johansson konstaterar till sist att han inte har en chans att upprepa sina frågor. Med kännedom om Larz Johansson vet jag att han kommer att få chans många gånger att upprepa sina frågor.

Förste vice talmannen anmälde att Larz Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 49 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av motion Ub332. Debatten om skolan har varit intensiv och skiftande de senaste åren. Man har diskuterat skollokaler, läromedel, skolmåltider och inte minst inlärningsklimatet och kunskapsinhämtandet.

Många har sett fram emot den reformering av lärarutbildningen som skall påbörjas under läsåret 1988/89. Den nya lärarutbildningen skulle medföra att målen i Läroplan för grundskolan kunde genomföras på ett bättre sätt. Den nya lärarutbildningen skulle ge oss välutbildade lärare med en bredare kompetens. Den skulle även medverka till att lärare med olika inriktning ändå skulle arbeta på samma villkor och ha samma slags uppgifter i skolan.

Den i betänkandet föreslagna tjänsteorganisationen kommer att försena den utveckling av skolan som tar hänsyn till en flexibel resursanvändning och som främjar kunskapsinhämtandet och arbetsklimatet i skolan.

Med centralt beslutad och styrande tjänsteorganisation är risken stor att denna snarare blir till ett hinder än till en hjälp vid tjänstefördelningen.

Med den av SÖ föreslagna tjänsteorganisationen finns det ingen risk att det skulle bli fler utbildade lärare än i dag – och inte heller fler än det kommer att bli enligt förslaget i betänkandet.

Vi tror att det är viktigt att vi visar förtroende för det lokala kunnandet och med förtroende överlåter på lokal nivå att fatta de beslut som man har stor vana av att fatta. Det gäller t. ex. beslut om inriktningen av skolans verksamhet för att uppnå de i läroplanen uppställda målen, liksom beslut om resursfördelningen på det lokala planet. Annars är det stor risk att intentionerna med läroplanen och lärarutbildningsreformen inte kan förverkligas inom rimlig tid.

Anf. 50 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Redan i samband med att jag begärde ordet inför denna debatt föreslog jag att debattordningen skulle bli sådan att vi som i huvudfrågan står bakom majoriteten skulle sammanföras. Jag fann det ganska orimligt att socialdemokraterna – som är det största partiet i den majoritet som existerar när det gäller det ärende vi nu diskuterar – så att säga skulle ställas offside i debatten, eftersom denna i stor utsträckning hade varit avklarad när den förste socialdemokraten kom upp i talarstolen. Det faktum att vi har en reservation i en i sammanhanget trots allt mindre fråga gjorde dock att vi placerades bland reservanterna på talarlistan.

Björn Samuelson och Larz Johansson har nu fått svar på ett antal av de

frågor som de har ställt, varför jag bara helt kort tänkte ge några avslutande synpunkter på den debatt som har förevarit. Jag tänker göra detta från två utgångspunkter.

Den första är att vi i höst får en ny lärarutbildning. När moderaterna i sin reservation säger att det nu skulle vara sista chansen att riva upp detta beslut innebär detta ett förskönande av verkligheten. Sanningen är ju att det kaos som vi talar om i samband med ÖGY-reformen är ett intet mot det som skulle utbryta om vi nu bestämde oss för att inte den nya utan den gamla lärarutbildningen skall bedrivas i höst. Att vi nu får en ny lärarutbildning måste betraktas som ett faktum.

Den andra utgångspunkten är att det råder bred enighet om att lärartjänster skall vara statligt finansierade och reglerade. Den frågan har som bekant nyligen utretts. Styrningsberedningen har enats om att det skall vara så även i framtiden.

Med dessa båda förhållanden som utgångspunkt kommer vi alltså inte ifrån att vi måste ta ställning till frågan om lärartjänsternas utformning. I mitt inledningsanförande har jag, liksom vi i folkpartiet i många sammanhang har gjort, klart redovisat våra grunder. Vi tycker att man måste söka sig fram till ett system som ger så mycket information som möjligt om varje lärares kompetens. Det bör vara ett system som är så enkelt och obyråkratiskt som möjligt och som respekterar varje lärares egen utbildning.

Denna fråga har naturligtvis också lönepolitiska aspekter. Larz Johansson ondgjorde sig över att sådana misstankar har förekommit. Men Larz Johanssons åsiktsfrände Björn Samuelson gjorde ju alldeles klart att han å sin sida har mycket tydliga lönepolitiska ambitioner i detta sammanhang.

Sanningen är väl den att ett riksdagsbeslut i enlighet med reservanternas linje sannolikt skulle kunna tas till utgångspunkt för långtgående lönepolitiska ambitioner från facketts sida. Däremot tror jag inte att det system som majoriteten nu har enats om kommer att uppfattas såsom några nya signaler från arbetsgiversidan på det lönepolitiska området.

När det gäller engelska är det viktigt att ändå ha någon historisk känsla. Sanningen är ju den att det är centern och vpk som har blivit lurade i den uppgörelse som de en gång träffade med socialdemokraterna. En av förutsättningarna för den uppgörelsen var ju att engelska skulle ingå. Sedan visade det sig att man inte lyckades uppnå den förutsättningen, och nu står ni där.

Vi har sagt mycket tydligt att det kostar en hel del pengar att tillmötesgå det yrkande som finns på den här punkten. Vidare har vi sagt: För det första har vi inte de pengarna, och för det andra skulle vi för vår del, om vi hade de pengarna, snarare prioritera insatser på senarelärsidan än på tidigarelärsidan.

Sedan ytterligare ett par detaljer. Jag blev litet bestört när Larz Johansson tog upp frågan om att fortbildningen skall förläggas på icke undervisningstid och polemiserade mot det. Såvitt jag kan se av utskottets betänkande står Larz Johansson bakom den ambition som utskottet där uttalar. Det är verkligen beklagligt när utskottsledamöter börjar ta avstånd från och ifrågasätta saker som står i betänkandet, innan ärendet ens har klubbats i kammaren. Den här frågan har förvisso tidigare kunnat ställas till oss i

folkpartiet, och vi har försökt svara efter bästa förmåga, men fr. o. m. nu måste alla partier i utbildningsutskottet svara på hur vi skall lyckas med ambitionen att fortbildning i allt väsentligt skall ske på icke undervisningstid.

Jag får avsluta med att sammanfatta det hela så, att jag tycker att Björn Samuelson med sin bild av snickaren och svetsaren har sammanfattat det här ganska bra. Det är naturligt för oss i samhället att vi skiljer på en snickare och en svetsare. Den här lärartjänstkonstruktionen kommer i grunden att bygga på samma princip.

Anf. 51 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Jag kan kort deklarerat, att när det gäller våra ambitioner beträffande lönesättning så går de ut på att ge de lågavlönade kvinnorna höjda löner.

Anf. 52 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Lars Leijonborg tog inte tillfället i akt att försöka förklara hur 9 tjänster skall kunna ge en större garanti för överensstämmelse än vad 14 tjänster gör. Han tog inte heller tillfället i akt att försöka redovisa sin åsikt om huruvida de här blivande lärarna är behöriga i tre eller fyra ämnen. Det är folkpartiet som har lyckats föra in kravet på 40 poäng, och då måste ju folkpartiet ha en bestämd uppfattning i den här frågan. Kommer de lärare som genomgår t. ex. NO-blockets utbildning, som innehåller fyra ämnen, att vara behöriga i alla dessa fyra ämnen eller bara i de tre där de har 40 poängs utbildning?

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 13.)

Kammaren övergick till att debattera utbildningsutskottets betänkande 13 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Anf. 53 BIRGITTA RYDLE (m):

Fru talman! Till detta betänkande har vi moderater fogat två huvudreservationer och tre följdreservationer. I den första reservationen begär vi att man skall föra över 5 milj. kr. från skolöverstyrelsen till de samhällsvetenskapliga fakulteterna för det som gäller skolforskningen. Vi anser att forskningen i stor utsträckning skall vara fri från statlig styrning, och därför vill vi göra denna överföring.

I reservation 12 föreslår vi en förändring av anslaget B 11. Vi vill döpa om detta anslag till Regionala åtgärder för elever med handikapp och öka anslaget med 20 milj. kr., medan vi föreslår att 290 milj. kr. av anslaget därifrån förs direkt till kommunernas förstärkningsresurser. Vi anser att

kommunerna själva bäst avgör på vilket sätt anslagen kommer till största möjliga nytta.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 12.

Anf. 54 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! På grund av tidsläget skall jag fatta mig mycket kort i detta ärende.

Vi har fogat en reservation till betänkandet. Vi föreslår helt enkelt en besparing. Arbetet på att spara i den centrala statsförvaltningen skall fortgå, och vi tror att det är möjligt att spara 3 milj. kr. på ett av de anslag som betänkandet handlar om.

Med detta ber jag att få yrka bifall till folkpartireservationen.

Anf. 55 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Det känns inte tillfredsställande att behöva fuska sig igenom en så viktig fråga så här snabbt.

Här föreslås en besparing om 60 milj. kr. – det är åter samma majoritetskonstellation, nämligen socialdemokrater, folkpartister, moderater – på kopieringsavtalet. Det sägs i budgetpropositionen att denna typ av kopiering numera är att anse som läromedel och alltså skall tas av kommunernas läromedelsanslag. Därför görs denna besparing. Rent tekniskt måste besparingen ske genom minskning av tilläggsbidraget till vikarier. Då är mina frågor till Margareta Hemmingsson, som nu företräder majoriteten, följande. Är avsikten att de kommuner som drabbas av denna besparing skall ta motsvarande belopp från läromedelsanslaget och föra över detta till vikariekostnader, eller skall de avstå från att anställa vikarier?

Jag kan ta tre exempel. Södertälje, Eskilstuna och Västerås är ungefär av den storleksordningen och har sådan omfattning på sitt skolväsende att de vardera omfattar 1 % av landets skolväsende. För dessa kommuner innebär förslaget besparingar om 600 000 kr. vardera. Eskilstuna kommun har nyligen beslutat att tillföra sitt läromedelsanslag 400 000 kr. för att förstärka resurserna för läromedelsinköp. Alla känner ju till hur viktig denna fråga är och hur dåligt läroboksbeståndet är i våra kommuner.

Hur tänker Margareta Hemmingsson att kommunerna skall påverkas att dels tillföra ytterligare 600 000 kr., vilket behövs för att täcka den föreslagna besparingen, dels göra förstärkningar på läromedelssidan och samtidigt garantera att besparingen inte drabbar anställandet av vikarier i skolan?

Anf. 56 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! I det betänkande vi nu behandlar har vi från vpk:s sida tagit hänsyn till och föreslagit åtgärder på följande områden.

För det första föreslår vi att ytterligare 1 milj. kr. tilldelas fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå. Den norra regionen omfattar mer än halva Sveriges yta. Därför kostar det mera att bedriva fortbildningsverksamhet i denna del av landet. Vi tycker inte att det är svårt att inse detta faktum, men det tycker tydligen utskottsmajoriteten.

För det andra anser vi beträffande utvärderingsprogram att det är lämpligt att riksdagen uttalar sig om vad som skall utvärderas. Det är ju ändå

riksdagen som anslår pengarna. Det är inte ointressant att veta hur skolverksamheten bedrivs på grundskolans olika stadier. Utvärderingar kan och bör faktiskt ligga till grund för kommande politiska beslut också på skolans område. Därför vore det naturligt att genom utvärderingsprogram följa upp undervisningsmoment inom skolans olika stadier. Utvärderingsprogrammets utformning kan komma att påverkas av de beslut som senare fattas rörande ansvarsfördelning och styrning på skolområdet.

För det tredje säger vi nej till ytterligare nedskärningar på skolans område. Med den kunskap vi har om hur illa det är ställt på läromedelsområdet i många skolor kan vi inte säga ja till regeringens förslag om borttagande av det statliga ansvaret för ersättning av de kopieringar av bl. a. litterära verk som sker i skolan. Vi har i motsats till regeringen föreslagit åtgärder för *höjande* av läromedelsstandarden i skolan.

I vår strävan att skapa en bra och likvärdig skola har vi gått så långt att vi föreslår en samhällelig produktion av läromedel. Detta förslag aktualiseras inte minst av de hutlösa prishöjningar som de privata läromedelsproducenterna genomfört.

För det fjärde återkommer vpk med förslaget om att skapa ökade möjligheter för elever med handikapp att gå i den vanliga skolan. Jag kan inte inse att det skall vara svårt för utskottsmajoriteten att förstå att graden av handikapp avgörs av den omgivande miljöns tillgänglighet. Här talar vi inte bara om hissar och andra tekniska hjälpmedel, utan miljön utgörs också av medmänniskors kunskaper om handikapp. Det är väl inte orimligt att öppna för skolan att skaffa sig bättre kompetens inom olika handikappområden. Särskilt angeläget är att kunskapen om olika medicinska handikapp förbättras inom skolan. En värdefull resurs för detta ändamål vore t. ex. konsulenter som skulle knytas till länskolnämnderna.

Jag yrkar med detta bifall till vpk:s samtliga reservationer i betänkandet.

Anf. 57 MARGARETA HEMMINGSSON (s):

Fru talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkande 1987/88:13 och avslag på samtliga reservationer.

Det finns ju de som har talat mycket här i dag, och en av dem är Larz Johansson. Jag sparar in på hans frågor genom att säga att om läromedelsanslagen i Eskilstuna fattar jag icke några beslut. Ramavtalet för kopiering handlar ju om att om man använder mera pengar än vad den beslutade ramen anger så får man lösa detta på ett annat sätt.

I övrigt är det tyvärr så att kopierat material ute i skolorna har blivit ett alternativ till läromedel. Vi vill att man i stället skall anslå pengar för läromedelsinköp.

En liten sak som jag också skulle vilja nämna är det nationella utvärderingsprogram som både vpk och centern har berört. I skolöverstyrelsens promemoria och anslagsframställning skriver man att i en första, väsentligen utprövande, omgång skall man låta verksamheten omfatta grundskolans årskurser 2 och 5. Jag tycker detta borgar för att man ser över möjligheterna att verkligen få en täckning när det gäller denna översyn.

Avslutningsvis vill jag bara nämna en liten sak om folkpartiets reservation. Jag beklagar att folkpartiet har valt – visserligen på detta mycket konkreta

sätt men ändå – att göra sina besparingar hela tiden på vuxenutbildningens område. Ni talar väldigt mycket om jämställdhet, men jämlikhet på utbildningsområdet finns inte.

Anf. 58 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till centerreservationerna i detta betänkande.

Sedan, snälla Margareta Hemmingsson – det där var väl en logisk kullerbytta? Jag befattar mig inte med läromedelsanslagen i Eskilstuna, säger Margareta Hemmingsson. Men det är precis vad hon gör! Hon plockar av dem 600 000 kr. nästa år genom den här besparingen och säger att detta är en läromedelskostnad. I nästa andetag säger hon: Vi förutsätter att kommunerna skall satsa mer pengar på läromedel. Då kan man väl inte spara in på läromedelsanslaget först – visserligen indirekt, via tilläggsbidraget, men det är ju klart utsagt i budgetpropositionen att detta är en läromedelskostnad och skall belasta kommunernas läromedelsanslag.

Om det är någonting som Margareta Hemmingsson och majoriteten gör i och med detta beslut så är det att befatta sig med kommunernas resurser för läromedel.

Anf. 59 MARGARETA HEMMINGSSON (s):

Fru talman! Nej, vi fattar inte beslut om läromedelsanslagen i Eskilstuna. Vi diskuterade här kopieringsavtal, och det är någonting helt annat.

Anf. 60 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Nu är det ju så att vi allihop är läskunniga, och det står både i utbildningsutskottets betänkande och i budgetpropositionen att detta är en kostnad som bör belasta kommunernas läromedelsanslag. När man då gör denna besparing är väl ändå avsikten att det också skall vara på det sättet? Nu går det emellertid rent tekniskt inte att öra det den vägen, och därför minskar man tilläggsbidraget till kommunerna och säger att de den vägen får betala det avtal som staten har träffat om kopiering.

Det är alldeles klart och tydligt utsagt att detta är en läromedelskostnad. Landets kommuner blir av med ungefär 60 milj. kr. nästa år, som måste tas från detta anslag.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Utbildningsutskottets betänkande 12

Mom. 1 (begäran om förslag till ny lärarutbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 62 för reservation 1 av Birgitta Rydle, m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (de nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 46 för reservation 2 av Larz Johansson m. fl. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (förändringar i grundskolans lokala organisation, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (förlängning av utbildningen för lärare för årskurserna 1–7 av grundskolan, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Larz Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (särskilt bidrag till fortbildning av lärare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen, *dels* reservation 7 av Larz Johansson och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (prioritering av fortbildningsbehoven)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Larz Johansson och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (samordning av resurser för fortbildning av lärare m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Utbildningsutskottets betänkande 13

Punkt 1

Mom. 1 (överföring av medel till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 2 (fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3

Mom. 1 (nationellt utvärderingsprogram)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Larz Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Nationell utvärdering och prov)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (minskning av grundskolans tilläggsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 228 röster mot 45 för reservation 9 av Larz Johansson m. fl.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Larz Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 1 (resursinsats för elever med medicinska handikapp)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 15 för reservation 11 av Björn Samuelson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (anslag till Särskilda insatser inom skolområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 12 av Birgitta Rydle m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 13 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 och 4

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Kammaren beslöt att ärendehandlingen skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren härefter kl. 13.48 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00, då dagens frågestund skulle börja.

9 § Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av förste vice talmannen.

10 § Svar på fråga 1987/88:389 om flyktingmottagandet

Anf. 61 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Maria Leissner har frågat mig hur de nya och lägre siffrorna över beviljade asylsökningar som invandrarverket nyligen presenterat kommer att påverka planeringen av flyktingmottagandet.

Låt mig först säga att den statistik som invandrarverket tidigare lämnat till regeringen – och som visade sig vara felaktig – avsåg antalet personer som fått permanent uppehållstillstånd som flyktingar eller därmed jämställda. Statistiken över antalet asylsökande påverkas inte av dessa felaktigheter. De bedömningar angående behovet av nya förläggningar, kommunplatser och resurser för handläggning av tillståndsärenden som vi har baserat den

nuvarande resurstilldelningen på byggde på förväntat antal asylsökande. I förläggningarna finns det över 9 000 asylsökande och flyktingar. Detta antal fortsätter att öka. Tillgången på kommunplatser täcker för närvarande inte behovet.

Jag vill slutligen påminna om det pågående arbetet med en ny organisation för invandrarverket och nya rutiner för att handlägga asylärenden m. m. I detta arbete ingår givetvis åtgärder för att förbättra verkets olika system för statistik och annan information av betydelse för planeringsbeslut, resultatanalys och resursuppföljning.

Anf. 62 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret, även om detta är litet senkommet.

Jag ställde min fråga i omedelbar anslutning till att det framkommit att invandrarverkets statistik under flera år visat fel på flera tusen personer.

Det är naturligtvis bra att få höra att det bara är halva statistiken som varit felaktig, dvs. inte statistiken över antalet asylsökande. Men trots detta är det här ett misstag som till stor del inte kan repareras med reviderade siffror.

Under de senaste årens ibland upphetsade flyktingdebatt har många känslor – för att inte säga på vissa håll panikkänslor – baserats på siffror som uppenbarligen inte varit korrekta.

Det har gjorts uttalanden både av debattörer och av representanter för myndigheter av typen att Sverige inte klarar mer och att gränsen nu är nådd när det gäller flyktinginvandringen. Dessa uttalanden, med de känslor de förorsakat – är baserade på felaktiga, dvs. för höga siffror.

Hur mycken skada har inte dessa siffror åstadkommit? Hur mycket har den allmänna opinionen påverkats av dessa siffror? Det är naturligtvis svårt att avgöra, men jag vill ändå komma med den anmärkningen att jag tror att den skada som åstadkommits kanske inte helt kan repareras.

Jag skulle vilja fråga invandrarministern om han är beredd att gå ut med en allmän informationskampanj för att tala om att flyktinginvandringen uppenbarligen inte har varit lika omfattande som det tidigare har gjorts gällande.

Anf. 63 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Vilken effekt de felaktiga siffrorna haft på debatten och opinionsbildningen kan inte heller jag bedöma. Jag kan ändå konstatera att vi från regeringens sida har bedömt de enskilda ärendena konsekvent med utgångspunkt i gällande lagstiftning och praxis, varför tillståndsgivningen inte har påverkats. Till diskussionen om i vilken utsträckning bl. a. påståendet att gränsen är nådd påverkat den allmänna opinionen, måste ändå föras att problemen när det gäller mottagningsresurser såsom kommunplatser, växande antal asylsökande och flyktingar i förläggningar ju på intet sätt har mildrats genom de nya siffrorna. Detta måste vi ha klart för oss.

Som svar på Maria Leissners fråga om informationskampanj, kan jag upplysa att de nya siffrorna nu är väl kända. Vi bedriver en mycket intensiv informationsverksamhet, såväl från invandrarverkets som från regeringens sida vad gäller flyktingpolitik och flyktinginvandring. Vi har även mycket intensiva kontakter med kommunerna, eftersom det är där vi möter det stora

problemet för dagen med antalet kommunplatser. Dess värre är detta problem lika stort i dag som det var tidigare när antalet givna tillstånd baserades på ett annat siffermaterial.

Anf. 64 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Det är självfallet så, att eftersom hälften av siffrorna – som jag tidigare påpekade – är korrekta, påverkar de kanske inte i så hög grad planeringen för flyktningmottagandet. Ändock måste planeringen ha påverkats av de för höga siffrorna – de var uppenbarligen missvisande med en ganska stor grupp av människor per år – eftersom det handlade om hur många människor som till sist skulle få stanna i Sverige.

På något sätt borde naturligtvis planeringen ha påverkats. Åtminstone borde på sikt en känsla av viss lättnad ha infunnit sig, jämfört med den känsla man tidigare hade.

Hur är det möjligt att år efter år räkna så fel? Kommer invandrarverket, när det gäller statistikproblemet i övrigt, att förbättra statistiken, t. ex. i fråga om antal barn som tas i förvar? Jag vill gärna ha svar på dessa frågor.

Anf. 65 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Som jag nämnde i svaret, arbetar invandrarverket med en översyn av organisationen. Denna översyn inkluderar också de enheter som arbetar med statistikmaterialet. Jag utgår från att statistiken kommer att bli säkrare i alla de avseenden som nu är aktuella. Det gäller statistik över såväl asylsökande som olika kategorier av tillstånd.

Vi vet inte i vilken utsträckning de asylsökande som nu finns i förläggningarna ute i kommunerna kommer att få tillstånd. Sådant går inte att förutse. Man kan bara konstatera att vi fortsätter att arbeta efter samma praxis. Vi har också det antal asylsökande som den tidigare statistiken har visat, eftersom statistiken gäller än i dag. Bristituationen i vad gäller antalet kommunplatser och förläggningsplatser är lika akut i dag.

Låt oss inte förledas att tro att något problem är löst genom att statistikmaterialet visat sig vara överdrivet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1987/88:393 om behandlingen av vissa asylärenden rörande statslösa palestinier

Anf. 66 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Mot bakgrund av några enskilda ärenden rörande statslösa palestinier har Hans Göran Franck frågat mig om anledningen till den långa handläggningstiden i dessa ärenden samt om vilken allmän bedömning som görs av riskerna för palestinier att utvisas till exempelvis Libanon efter så lång tid.

Det stora flertalet asylärenden som överklagas avgörs i dag av regeringen efter en sammanlagd handläggningstid på omkring ett år. I det fåtal fall där handläggningstiden överstiger två år, beror fördröjningen på att ärendena i

sak är mycket komplicerade att utreda. I vissa fall är utredningarna synnerligen omfattande. Det gäller särskilt vissa av de ärenden där en ingående säkerhetsbedömning måste företas. I ett sådant ärende sker en omsorgsfull avvägning mellan säkerhetsaspekten och övriga omständigheter.

Varje ärende avgörs individuellt. Frågan om någon kan återvända till ett visst land måste bedömas mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen är väl medveten om den komplicerade situation som råder i Libanon. Sedan hösten 1985 gäller inte något generellt förbud mot verkställighet till Libanon. I de enskilda fall där någon utvisats dit har regeringen bedömt att de skäl som åberopats antingen inte varit trovärdiga eller inte medfört risk för förföljelse.

Anf. 67 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar invandrarministern för svaret.

Den särbehandling som palestinska flyktingar blivit utsatta för, främst i vad gäller handläggningstiden, är inte försvarlig. I åtta beskrivna fall har väntetiden vid statens invandrarverk varit mellan 6 och 23 månader och i departementet mellan 19 och 36 månader. Det rör sig om unga människor, som vistats i Sverige mer än 30–42 månader utan att ha fått slutligt beslut på sina ansökningar om uppehållstillstånd. De har vistats i Sverige i genomsnitt mer än 30 månader, i tre fall mer än 40 månader.

Jag har lämnat dessa uppgifter i min fråga. Invandrarministern bestrider inte riktigheten. Uppgifterna är riktiga och väl dokumenterade.

Det finns en palestinsk flykting som har fått vänta ännu längre på uppehållstillstånd. Han har fått det först efter mer än 7 års väntan. Detta är skrämmande. De långa väntetiderna beror på en orimligt långsam handläggning både vid statens invandrarverk och i arbetsmarknadsdepartementet. Det går inte att försvara dessa väntetider med att ärendena skulle vara komplicerade. Det rör sig om en otillständig psykisk press och misshandel av palestinska flyktingar, som befinner sig i sina bästa år – mellan 20 och 30 år.

Det rör sig om en särbehandling av palestinska flyktingar som uppfattas som diskriminerande. Detta belyses av det faktum att de ärenden som handlagts under innevarande år enligt uppgift behandlats på ett helt annat sätt. Endast ca 6 % av överklagningsfallen har fått vänta mer än ett år.

Det är uppenbart att enbart humanitära skäl talar starkt för att inga flyktingar, varken palestinska eller andra, bör kunna utvisas efter så långa väntetider som det här är fråga om. Stor restriktivitet måste iakttas när det gäller utvisning av palestinier till Libanon och vissa andra områden i Mellersta Östern.

Anf. 68 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Hans Görän Franck inleder med att slå fast att det sker en särbehandling av palestinierna, men det finns inget belägg för ett sådant påstående. Det finns ett antal palestinska ärenden som har kommit att dra ut på tiden. Detta kan emellertid inte tas till intäkt för att palestinierna generellt drabbas av den situationen.

Jag har i mitt svar redovisat vilka svårigheter som kan uppstå i vissa enskilda ärenden, som föranleder lång handläggningstid. Låt mig också

påminna om det tragiska faktum att det finns asylsökande av annan nationalitet, som av dessa och liknande skäl av komplicerad natur fått vänta mycket länge. Det är således ingenting specifikt för palestinerna.

Jag håller med Hans Göran Franck om att starka humanitära skäl talar för ett bifall efter en så lång väntetid. Dessa humanitära skäl vägs in i bedömningen.

Det är endast när det finns andra skäl som är ännu starkare som talar emot, som det blir fråga om utvisning. Vi tillämpar stor restriktivitet, precis som Hans Göran Franck önskar, när det gäller utvisning i sådana här fall.

Anf. 69 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag noterar med en viss tillfredsställelse att invandrarminister ger mig rätt när det gäller mina invändningar om humanitära skäl och stor restriktivitet i dessa fall.

Jag utgår ifrån att detta nu också kommer att återspegla sig i de konkreta besluten. Det finns nu när det gäller palestinier en rad beslut som är eller borde vara mycket nära förestående.

Den omständigheten att det skulle kunna finnas någon annan enstaka grupp som är lika illa behandlad som palestinerna gör bara saken värre. Jag tror att behandlingen av de palestinska flyktingarna är unik, inte bara i vårt land utan även mätt med internationella mått.

Det måste bli ett snabbt slut på den långdragna och bristfälliga handläggningen av dessa utvisningsärenden. Solidariteten med palestinerna måste omsättas också i praktisk handling. Den nuvarande handläggningen skadar vårt anseende här och ute i världen.

Anf. 70 Statsrådet GEORG ÄNDERSSON:

Fru talman! Låt mig säga att vi håller på med ett omfattande reformarbete för att möjliggöra en snabbare handläggning av de enskilda ärendena. Jag hoppas att vi snart skall komma fram till en ordning med väsentligt kortare väntetider för samtliga asylsökande.

Jag reagerar starkt mot Hans Göran Francks påstående om bristfällig handläggning. Han talade om att utvisningsärendena blivit föremål för lång och därtill bristfällig handläggning. Jag menar att så inte är fallet. Den långa handläggningstiden beror i mycket hög grad på ambitionen att verkligen göra en inträngande bedömning av varje enskilt fall.

Anf. 71 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det rör sig om handläggningstider på i genomsnitt 30 månader i redovisade fall, och i tre fall en handläggningstid på 40 månader. I ett fall uppgick handläggningstiden till sju år. Det är uppenbart att handläggningstiderna inte bara är orimligt, otillständigt långa, utan det måste också finnas bristfälligheter i handläggningen. Handläggningstiderna får inte vara så långa. Det brister på ett uppenbart sätt, och det borde invandrarministern förstå.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 72 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Martin Olsson har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förhindra att postens paketsortering flyttas från Ånge.

Postverket genomför för närvarande en översyn av transport- och distributionsnäten för paketbefordran. Först när översynen är färdig kan postverket komma att fatta beslut om eventuella förändringar. Det finns alltså inga beslut i dag om att flytta paketsorteringen från Ånge.

Det är postverket som självständigt beslutar i organisationsfrågor. Det vore därför fel av mig att ingripa i postens hantering av denna fråga.

Anf. 73 MARTIN OLSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Något egentligt svar har jag dock inte fått. Jag har ställt frågan av två skäl. Det ena är att det är synnerligen viktigt att antalet arbetstillfällen i Ånge inte minskas genom åtgärder från postverket. Ånge har stora sysselsättningsproblem, och behöver ett tillskott av arbetstillfällen i stället för en minskning.

Det andra skälet är att det är viktigt att få regeringens syn på ett förslag från ett statligt verk som går tvärt emot de regionalpolitiska strävandena. Att, som föreslås i postverkets strukturplan, flytta en väl fungerande paketsortering från Ånge till Umeå innebär en flyttning från en avfolkningsdrabbad inlandskommun till Norrlands mest expansiva kommun. Det skulle här gälla 50–80 arbetstillfällen.

Jag finner förslaget oacceptabelt. Det är, enligt kommunalrådet Nyhlén, ett dråpslag mot Ånge kommun. Dessutom bör noteras att några rationaliseringsvinster inte har redovisats. Även om förslaget skulle innebära rationaliseringsvinster, skulle de säkerligen mer än väl uppvägas av de merkostnader som det leder till för Ånge kommun och för samhället i stort.

Regeringen måste enligt min uppfattning ta sitt ansvar för att statliga verk fullföljer de regionalpolitiska strävanden som gäller.

Statsrådet borde ha kunnat lämna ett svar som åtminstone visade en viljeinriktning. Jag vill därför fråga kommunikationsministern om regeringen kommer att vidta åtgärder i syfte att se till att postverket tar sitt regionalpolitiska ansvar vid en eventuell organisationsförändring.

Anf. 74 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Den sista frågan kan jag svara ja på. Vi har ju aviserat att regeringen inom kort kommer att tillsätta en utredning som rör både televerkets och postens regionalpolitiska ansvar. Sedan kan det alltid diskuteras när vi skall gå in i konkreta organisationsförändringar.

Martin Olsson är inte den enda som har tagit upp den här frågan. Den socialdemokratiska arbetarkommunen i Ånge har också skrivit till regeringen i den här frågan. Men vi skall inte gå in på detta stadium och göra några bedömningar, utan nu skall en viss utredning göras, som man siktar på skall kunna utgöra grundval för ett beslut någon gång nästa år. I den utredningen är de berörda personalorganisationerna engagerade. Vi får naturligtvis avvakta utredningens förslag, innan vi behandlar ärendet.

Anf. 75 MARTIN OLSSON (c):

Fru talman! Vad jag ville ha var ett uttalande från regeringen om vilka strävanden man har. Däremot fäster jag mig inte vid hur många som utanför det här huset eventuellt har tagit upp frågan. Jag är väl den förste som tar upp frågan här i riksdagen.

Det finns en inom postverket utarbetad strukturplan, och då vore det på sin plats att regeringen ger statliga verk sådana riktlinjer för verksamheten att man inte arbetar fram planer och eventuellt genomför dem i den mån som de går tvärtemot samhällseliga strävanden i övrigt. Vi ställer krav på det privata näringslivet och kritiserar starkt om privata företag drar ner sysselsättningen i sysselsättningssvaga regioner. Jag tycker att det är viktigt att samhället även ser till att de statliga företagen verkligen fullföljer de strävanden som vi har i vårt samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1987/88:443 om hjälpinsatser åt stridsgasskadade i Kurdistan

Anf. 76 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig om vilka åtgärder regeringen har vidtagit – t. ex. i form av katastrofhjälp – i anledning av tragedin i Kurdistan.

Först vill jag återigen upprepa den bestörtning som den svenska regeringen redan uttryckt över uppgifterna om att kemiska vapen på nytt använts i kriget mellan Iran och Irak. Dessa handlingar är inte bara ett bevis på krigets fruktansvärda grymhet utan också ett folkrättsbrott som måste klart fördomas.

Sverige har alltsedan början av 80-talet lämnat stöd till Internationella rödakorskommitténs (ICRC:s) humanitära hjälpverksamhet till förmån för Iran–Irak-konfliktens offer. Hittills har ca 25 milj. kr. utgått från biståndsbudgetens katastrofanslag för denna verksamhet. Detta innebär att Sverige bidragit med ca 10 % av Rödakorskommitténs budget och att vi därmed är en av de största givarna till programmet. Det svenska stödet till Internationella rödakorskommitténs insatser fortsätter under år 1988.

Skadorna efter den senaste användningen av kemiska vapen har föranlett Internationella rödakorskommittén att göra en särskild insats i området för de drabbade. För detta har man bl. a. vänt sig till Sverige med vädjan om extra bidrag för upphandling av mediciner, filter, tält m. m. Jag är positiv till stöd för en sådan insats och avser föreslå att regeringen beslutar bidra till denna särskilda hjälpinsats, för att därmed på platsen lindra effekterna av de skador som förorsakats av den kemiska krigföringen.

Anf. 77 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret, som jag tycker är positivt och som jag också tror är klagörande för svenska folket. Den information som vi hittills har fått har ju lämnats via massmedia,

och det är inte heller så lätt att i budgetpropositionen läsa sig till hur förhållandena är. Där är ju katastrofbiståndsanslaget samlat i en pott, så att säga. Det var alltså bra att få reda på detta.

Vi blev väl alla mer eller mindre chockade över att man använt stridsgas i Kurdistan, vars hårt prövade invånare i århundraden har pinats och skuffats undan till de mest oländiga bergstrakter.

Vi svenskar brukar ju engagera oss för alla möjliga länder och folk som befinner sig i nöd. Bara för att ta några exempel kan jag nämna Sydafrika, Libanon och Nicaragua. Jag har ibland frågat mig hur stort vårt engagemang egentligen är när det gäller det kurdiska folket.

Jag är tillfredsställd med att vår hjälp till Kurdistan går över Röda korset, jag tror att det är alldeles utmärkt. Men jag vill ändå ställa en kompletterande fråga:

Är statsrådet Hjelm-Wallén beredd att vidta ytterligare åtgärder i den mån det skulle visa sig att vidare insatser behövs för detta-mycket pinade folk?

Anf. 78 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! Vi har alltså nyligen fått en begäran om ytterligare insatser, som regeringen ännu inte har behandlat. Jag vill emellertid meddela att jag är positiv till att vi också här gör en extra insats.

Anf. 79 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tackar för statsrådets engagemang och önskar lycka till i detta arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1987/88:426 om publicering på svenska av centrala EG-dokument

Anf. 80 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Hadar Cars har frågat mig om regeringen avser att publicera Romfördraget, europeiska enhetsakten och liknande centrala EG-dokument på svenska till ledning för information, utbildning och debatt i EG-frågor i Sverige.

Det är riktigt att en rad av fördragstexterna översattes till svenska under början av 1960-talet. Det gäller främst det s. k. Romfördraget, dvs. fördraget om upprättande av den europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC), fördraget om upprättandet av den europeiska kol- och stålunionen (CECA), Euratom-fördraget samt vissa av de numera mycket omfattande följdörfattningarna. Arbetet utfördes under åren 1962–1964 av en grupp sakkunniga på olika områden och publicerades i statens offentliga utredningar (SOU). Olika organisationer har också givit ut översättningar av Romfördraget.

Det är riktigt att översättningarna delvis är svåråtkomliga. Fördragen har förändrats vid flera tillfällen, särskilt i samband med fusionen av EG-institutionerna år 1967 och när gemenskaperna utvidgades åren 1973, 1980 och 1986. Det gäller framför allt institutionella bestämmelser som t. ex.

antalet ledamöter och röstningsregler i olika organ. De grundläggande principerna ändrades inte. EG-institutionerna själva har inte ansett det nödvändigt att göra en nyutgåva efter varje förändring. Däremot ändrades de grundläggande principerna genom den s. k. europeiska enhetsakten som trädde i kraft den 1 juli förra året. En samlad utgåva av fördragen efter dessa ändringar kom ut nyligen på EG-språken. De finns alltså tillgängliga på bl. a. engelska och danska.

Regeringen har i propositionen om Sverige och den västeuropeiska integrationen angett som sin avsikt att initiera en bred informationsverksamhet om det västeuropeiska integrationsarbetet. I detta sammanhang kan det vara en naturlig uppgift att också göra en ny utgåva på svenska av Romfördraget och av enhetsakten.

Även en revidering och komplettering av de gamla översättningarna kommer dock att ta tid. Det är inte heller säkert att en översättning av fördragstexter är den mest angelägnä uppgiften för svenskt vidkommande. Det kan vara väl så viktigt att informera om EG:s politik och lagstiftning i olika centrala avseenden.

Anf. 81 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Det gläder mig att se statsrådet frisk och välbehållen tillbaka igen.

Tack för svaret på min fråga! Jag uppfattar det som ett positivt svar, att vi kommer att få en översättning av Romfördraget i dess nuvarande skepnad, dvs. med de ändringar som har vidtagits under åren, samt av de delar av enhetsakten som är viktiga.

Jag uppfattar också svaret så, att statsrådet delar min uppfattning att det är värdefullt att grundläggande dokument finns tillgängliga på svenska, så att de som vill gå till källorna kan göra detta och se hur vi tolkar de språk på vilka dessa grundläggande fördrag är skrivna. Det är av stort intresse att så kan ske.

Något som inte är berört i min fråga till statsrådet men som ligger i frågans förlängning är ett önskemål om att man någonstans centralt i Stockholm hade en plats – det finns i Lund, har det sagts mig, men saknas i Stockholm sedan Utrikespolitiska institutet inte längre håller på med detta – där man kunde ha EG-dokument samlade, och inte bara EG-dokument utan gärna också EFTA-dokument, så att den som vill studera dessa frågor vet vart hon eller han skall vända sig för att få del av materialet.

Jag har inte ställt den frågan skriftligt och begär därför ingalunda att statsrådet skall ge synpunkter på den i dag, men om statsrådet vill göra det så har jag självfallet ingen invändning däremot.

Anf. 82 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Det är självklart att också den andra frågan som Hadar Cars berör är viktig och att vi även får titta på hur vi skall kunna få en samlad dokumentation på det här området, så att människor som av olika skäl vill ta del av den också kan hitta någon central plats dit de kan gå för att få olika upplysningar.

Anf. 83 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Jag vill bara säga att jag är tillfreds också med svaret på denna senare fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1987/88:172 om folkhälsans utveckling, m. m.

Proposition

1987/88:173 om försäljning av fastighet för beredskapslagring av nafta

16 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:31 om vissa anslag till Riksdagen och dess myndigheter m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Lagutskottets betänkanden

1987/88:27 om förvaringstiden för hittegods

1987/88:28 om vissa upphovsrättsliga frågor

Försvarsutskottets betänkanden

1987/88:7 om transporter av farligt gods, m. m.

1987/88:8 om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst (prop. 1987/88:81)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1987/88:20 om studiestöd m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkanden

1987/88:9 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis)

1987/88:20 om vissa för den grundläggande högskoleutbildningen gemensamma frågor (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:21 om anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:22 om anslag till utbildning för tekniska yrken (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:23 om anslag till utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:26 om anslag till utbildning för kultur- och informationsyrken (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:27 om anslag till lokala och individuella linjer och fristående kurser (prop. 1987/88:100 delvis)

Prot. 1987/88:101
15 april 1988

Näringsutskottets betänkanden

1987/88:22 om vissa anslag inom utrikesdepartementets område (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:23 om vissa anslag till energiändamål, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:30 om ny kontrollordning för elektrisk materiel, m. m. (prop. 1987/88:82)

Bostadsutskottets betänkande

1987/88:13 om vissa fastighetsrättsliga frågor

17 § Kammaren åtskildes kl. 14.32.

In fidem

OLOF MARCUSSON